

Figuur 1: logo Vrouwenraad

MEMORANDUM SOCIALE BESCHERMING

2014

INHOUDSTAFEL

MEMORANDUM SOCIALE BESCHERMING.....	1
<i>Uitgangspunten.....</i>	3
<i>Het combinatiemodel .....</i>	3
<i>Anti-armoedebeleid.....</i>	4
Sociale zekerheid	7
<i>Handvest van de sociaal verzekerde .....</i>	7
<i>Welke eigen en afgeleide rechten?.....</i>	8
<i>Begrip personen ten laste .....</i>	10
<i>Referteperiodes en uitkeringspercentages.....</i>	11
<i>Gelijkgestelde periodes.....</i>	12
<i>Cumulatieve inkomstenderving vooral knelpunt voor vrouwen .....</i>	14
<i>Arbeidsongeschiktheid.....</i>	15
<i>Beroepsziekten .....</i>	16
<i>Geneeskundige verzorging .....</i>	17
<i>Tegemoetkomingen – werk voor personen met een handicap/beperking .....</i>	23
<i>Werkloosheid .....</i>	25
<i>Pensioenen.....</i>	28
Sociale bijstand.....	37
<i>Leefloon .....</i>	37
<i>Inkomensgarantie voor ouderen .....</i>	39
Aandachtsgroepen.....	40
<i>Eenoudergezinnen .....</i>	40
<i>Huishoudpersoneel .....</i>	43
<i>Mantelzorgers.....</i>	45
<i>Onthaalouders .....</i>	46
<i>Personen met een handicap/beperking .....</i>	46
<i>Vrouwelijke zelfstandigen.....</i>	47
<i>Zwangere werkneemsters.....</i>	47
Vlaamse sociale bescherming.....	48
<i>Welke Vlaamse kinderbijslagen?.....</i>	48
<i>Vlaamse sociale bescherming in uitbouw .....</i>	50
<i>Compensatieclausules.....</i>	51
Fiscaliteit - Inkomstenbelasting.....	51
<i>Gelijke behandeling van gezinsvormen.....</i>	52
<i>Individu of gezin als basiseenheid?.....</i>	52
<i>Het begrip gezinshoofd/hoofd van het gezin .....</i>	53
<i>Belastingtarieven: progressiviteit in vraag .....</i>	53
<i>Huwelijksquotiënt .....</i>	55
<i>Fiscaal beleid voor kinderen.....</i>	56
<i>Huisbedienden - PWA-cheques – dienstencheques .....</i>	63
<i>Eenoudergezinnen .....</i>	63
<i>Dienst voor Alimentatievorderingen.....</i>	64
<i>Lusthuizen .....</i>	67
<i>Cijfers en statistieken.....</i>	68
<i>Vlaamse verdelingstaks .....</i>	68
Recht op juridische bijstand voor iedereen	69
Meer info.....	70
<i>Vrouwenraaddossiers en aanbevelingen .....</i>	70

Uitgangspunten

Het combinatiemodel

Het uitgangspunt voor de Vrouwenraad is het **combinatiemodel** dat het kostwinnersmodel volledig vervangt.

Gezinnen en individuen zijn constant op zoek naar een evenwicht om beroeps- en gezinsleven zo optimaal mogelijk te kunnen combineren. De overheid creëert hiervoor diverse mogelijkheden: moeder- en vaderschapsverlof, thematische verloven, deeltijds werk, thuiswerk, kinderopvang, wat lastenverlagingen, enzovoort.

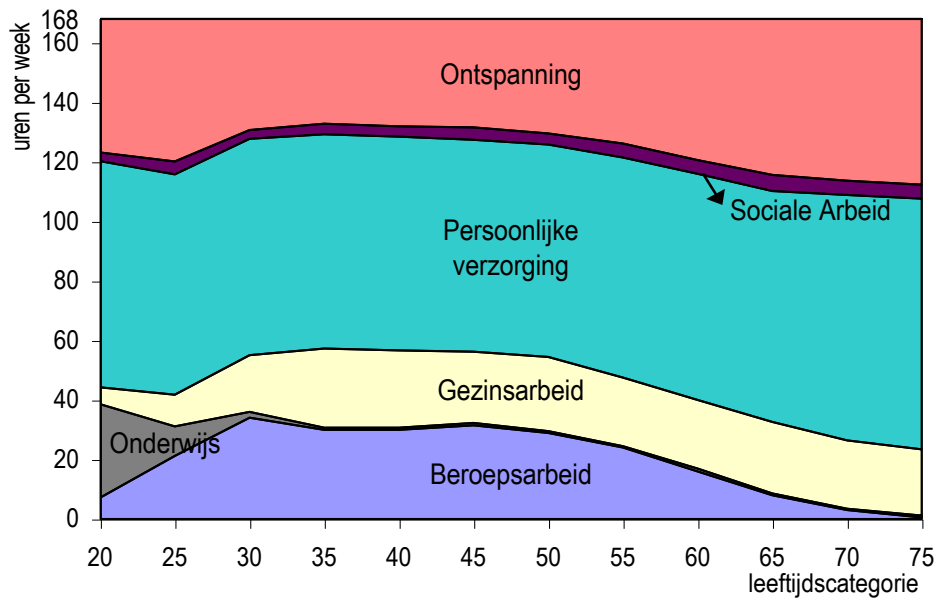
De Vrouwenraad zegt echter al jaren dat vooral vrouwen hun loopbanen onderbreken of tijdelijk op een lager pitje zetten. Ze presteren gemiddeld minder uren beroepsarbeid en gemiddeld meer uren gezins/zorgarbeid per week dan mannen. De verschillen v/m bij sociale arbeid, persoonlijke verzorging en ontspanning zijn minder groot. Binnen de gezinnen wordt het evenwicht van de dagelijkse activiteiten dan wel op een bepaalde manier hersteld maar voor de individuen (vrouwen/mannen) is er duidelijk sprake van een onevenwicht. Waar wij naar streven is een evenwichtige combinatie van beroeps- en gezinsleven.

Welke beleidsmaatregelen stellen we daartoe voor?

- Een **combinatiemodel** dat onze dagelijkse activiteiten (professionele arbeid, gezins/zorgarbeid, vrijwillige of sociale arbeid, educatie, vrije tijd en persoonlijke verzorging – allemaal productieve processen) evenwichtig verdeelt.
- Een **algemeen normatief concept**. Dat staat voor ons gelijk aan een sterke democratie, die volgende basiswaarden omvat: gelijkheid, vrijheid, solidariteit en efficiëntie. Deze waarden moeten in evenwicht zijn. Ze moeten elkaar stimuleren maar ook begrenzen. Dat houdt onder meer in dat gelijkheid niet mag primeren want dan zou elke burger verplicht worden om bijvoorbeeld 38u per week te werken. Dat betekent ook dat vrijheid niet de hoofdwaarde mag zijn want dan zouden veel mensen ervoor kunnen kiezen om helemaal niet beroepsactief te zijn, waardoor van de overblijvende beroepsactieven dan wel veel solidariteit verwacht zou worden.

Het Vrouwenraad-combinatiemodel stelt een normale 'volwaardige' baan van 35 u per week voor als gemiddelde van een beroepsloopbaan, zonder verplaatsingstijd maar wel met inbegrip van de mogelijkheden om af en toe (tijdelijk) uit te stappen. Deze onderbrekingsperiodes gelden dan als gelijkgestelde dagen. De norm van 35u is een gemiddelde. Dat betekent dat er altijd mensen zullen zijn die gemiddeld minder uren of net meer uren beroepsactief bezig zijn. Vrouwen en mannen presteren in dit model ook voldoende uren gezins/zorgarbeid per week. Het gemiddelde bedraagt (volgens tijdbestedingsonderzoek) 25u per week per gezin.

Wanneer we dit kader in een figuur gieten, zou onze week er als volgt uitzien¹:

Op basis van het combinatiemodel komen we tot aanbevelingen in diverse beleidsdomeinen, zoals onder andere voor de sociale bescherming.

Anti-armoedebeleid

Armoede is “een netwerk van sociale uitsluitingen dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Het scheidt de mensen in armoede van de algemeen aanvaarde leefpatronen van de samenleving. Deze kloof kunnen ze niet op eigen kracht overbruggen.”²

De inkomensarmoedecijfers die het armoederisico aangeven blijven in het algemeen stabiel. Armoede wordt ook gemeten aan de hand van materiële deprivatie en 12,5% van de Belgische bevolking bevond zich in deze situatie anno 2012. 6,5% is ernstig materieel gedepriveerd. Het risico op armoede of sociale uitsluiting wordt gemeten volgens de AROPE-indicator en in 2012 bevond 21,6% van de Belgische bevolking zich in deze toestand.

¹ Dit model is ontwikkeld door het CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap) en vanaf 01/04/2007 door de SVR (Studiedienst van de Vlaamse Regering). De belangrijkste referentiewerken voor ons zijn:

- Van Dongen, W., Beck, M. en Vanhaute, E., *Gezinsleven en beroepsleven. Het combinatiemodel als motor voor de actieve welvaartstaat*, CBGS-publicaties, Leuven-Apeldoorn, Garant, 2001
- Van Dongen, W., *Democracy of daily life in the Western World. The Combination Model as the basis for an integrated policy for the division of professional and family labour*, voorlopige versie van te publiceren rapport, 2006-2007.
- Van Dongen, W., *Naar een democratische arbeidsverdeling in Vlaanderen en Europa? Het Combinatiemodel als basis voor een geïntegreerd beleid*, SVR-Studie 2008/1, Studiedienst van de Vlaamse regering, Brussel 2008.

² Vranken e.a., *Armoede en Sociale Uitsluiting. Jaarboek 1994-2011*

De inkomensarmoedegrade en materiële deprivatiegrade naar geslacht uitgesplitst geeft volgende percentages voor 2011:

	België		Vlaanderen		Wallonië	
	deprivatie	armoede	deprivatie	armoede	deprivatie	armoede
Man	12,6	14,6	6,9	9,3	17,3	17,9
Vrouw	13,2	16,0	8,1	10,3	17,7	20,5
Totaal	12,9	15,3	7,5	9,8	17,5	19,2

Het Jaarboek Armoede in België 2014 geeft deze percentages (niet uitgesplitst naar geslacht) ook per leeftijdsgroep³, per huishoudtype⁴, per socio-professioneel statuut⁵, volgens de werkintensiteit van het gezin⁶; volgens de nationaliteit (EU 27 en niet-EU 27); volgens het statuut van bewoning van de woning (eigenaar, huurder); volgens onderwijsniveau⁷.

Enkele vaststellingen op basis van deze cijfers:

- Eén kind op vier leeft in armoede in Wallonië tegenover één op tien in Vlaanderen.
- De helft van alle eenoudergezinnen wordt door armoede getroffen in Wallonië en één vijfde in Vlaanderen.
- 4% van de werknemers in België leeft in een gezin met een inkomen onder de armoededrempel.
- Een gebrek aan werk of lage werkintensiteit is een belangrijke risicofactor.
- Buitenlanders worden vier tot vijfmaal vaker getroffen door armoede en materiële deprivatie.
- Huurders zijn meer blootgesteld aan armoede en materiële deprivatie dan eigenaars.
- 65-plussers hebben een hoger armoedepercentage dan de totale bevolking maar dit wordt niet bevestigd door de indicator van de materiële deprivatie.

Ons sociaal beschermingssysteem, oorspronkelijk bedoeld voor bescherming tegen armoede en bestaansonzekerheid, is voor een deel doelmatig⁸ maar de Vrouwenraad stelt vast dat

³ 0-17, 18-24, 25-49, 50-64, 65+ jaar

⁴ 2 volwassenen jonger dan 65 jaar zonder kind; 2 volwassenen ouder dan 65 jaar zonder kind; samengestelde gezinnen zonder kind; eenoudergezin; 2 volwassenen en 1 kind; 2 volwassenen en 2 kinderen; 2 volwassenen en tenminste 3 kinderen; samengestelde gezinnen met kinderen; alleenstaande man jonger dan 65 jaar; alleenstaande man ouder dan 65 jaar; alleenstaande vrouw jonger dan 65 jaar; alleenstaande vrouw ouder dan 65 jaar.

⁵ Zelfstandigen, loontrekkenden, werklozen, gepensioneerden, andere inactieve personen.

⁶ Leeft in een gezin met een lage werkintensiteit; leeft niet in een gezin met een lage werkintensiteit.

⁷ Maximaal lager middelbaar, hoger middelbaar, hoger of universitair onderwijs.

⁸ Zonder sociale uitkeringen zou de armoederisicograde van de bevolking geen 15,3% maar 26,8% bedragen, pensioenen inclusief en zonder pensioenen 42,0%; http://www.armoedebestrijding.be/cijfers_leefloon.htm

het niet iedereen 'gelijk' beschermt.⁹ Zonder sociale uitkeringen zou het armoederisico in België 26,8% bedragen in plaats van de huidige 15,3% en zonder de pensioenen zou het oplopen tot 42%.¹⁰

De meeste minimumbedragen voor sociale uitkeringen liggen onder de armoededrempel:¹¹

Tabel: Bedrag van verschillende sociale minimumlonen in % van de monetaire armoededrempel, voor verschillende soorten gezinnen, België 2010

	leefloon	invaliditeit	werkloos	GIB/IGO	minimumloon
alleenstaande	75	103	87	92	128
Koppel met 2 kinderen	64	83	69	82	88

Het huidige activeringsbeleid in combinatie met het onaantrekkelijker (en selectiever) maken van de uitkeringen en het opdrijven van uitsluitingen, lijkt niet de ideale oplossing voor de Vrouwenraad. Een hiërarchiserend en sanctionerend sociaal beleid versterkt de kwetsbaarheid van de mensen. Daarom zou de verdeling van de arbeid - een andere ordening - op de discussietafel moeten liggen, in combinatie met een herstelbeleid voor het sociaal weefsel. Activering moet deel uitmaken van een geïntegreerde aanpak, die niet enkel of overwegend geënt mag zijn op 'workfare' maatregelen maar op een juiste combinatie van 'welfare'- en 'workfare' maatregelen, rekening houdend met het principe van het progressief universalisme en op maat van het individu.

Vermits het sociaal beleid versnipperd is over beleidsniveaus en overheidsdiensten moeten we gaan naar een geïntegreerd beleid met aandacht voor lokale noden, en bijgevolg een sluitende taakverdeling en coördinatiesystemen tussen de niveaus.

Overgangen van het ene statuut van uitkeringsgerechtigde naar het andere zijn risicomomenten voor het behoud van sociale rechten en kunnen aanleiding geven tot non-take up.

De Vrouwenraad vraagt op federaal en Vlaams niveau:

- Alle uitkeringen en inkomens op te trekken tot boven de armoede(risico)grens; de adequaatheid van de armoedegrens moet getoetst worden door middel van de budgetstandaard;
- Alle uitkeringen moeten welvaartsvast zijn;

⁹ Hiervoor verwijzen we naar onze dossiers en aanbevelingen over individuele rechten in de sociale zekerheid, gelijkgestelde periodes in de sociale zekerheid, fiscaliteit.

¹⁰ Isabelle Pannecoucke e.a., Armoede in België. Jaarboek 2014, p. XXI

¹¹ Idem, p. 37.

- Een verhoging van het brutominimumloon om de opbouw van socialezekerheidsrechten/uitkeringen van werknemers met lage lonen te versterken;
- Een betere afstemming van de verschillende statuten op elkaar;
- Een betere afstemming van definities en concepten uit de verschillende stelsels op elkaar;
- Maatregelen om sociale onderbescherming (= het onvermogen van personen om hun rechten te openen) of de non take-up tegen te gaan.¹² Meer investeren in de automatische rechtentoekenning.

Sociale zekerheid

Handvest van de sociaal verzekerde

Sinds 1 januari 1997 is de wet 'Handvest van de sociaal verzekerde' in werking getreden. Dat handvest bevat een aantal belangrijke principes in verband met de rechten en plichten van de bevolking (de sociaal verzekerden) in hun contacten met de socialezekerheidsinstellingen. De meeste rechten en plichten bestonden al, maar het handvest geeft ze een systematischer karakter. Het voornaamste doel van het handvest is de bevolking te beschermen door een geheel van regels waaraan alle socialezekerheidsinstellingen en de instellingen van de sociale bijstand zich moeten houden. De instellingen moeten de bevolking zo goed mogelijk informeren over haar rechten. Als blijkt dat iemand recht heeft op een bepaalde uitkering, is de instelling verplicht om ze uit te keren. Bij een aanvraag voor een uitkering moet de instelling binnen een zo kort mogelijke termijn antwoord geven. Bij elke beslissing moet de instelling alle mogelijkheden om in beroep te gaan, de redenen van de beslissing, de referenties van het dossier, enz. aan de sociaal verzekerde meedelen. De beroepstermijn voor een rechtscollege (in de meeste gevallen de arbeidsrechtbank) tegen een beslissing van een instelling van sociale zekerheid is minstens drie maanden.¹³

De Vrouwenraad vraagt op federaal en Vlaams niveau:

- De toepassing van 15 jaar Handvest van de sociaal verzekerde te evalueren op een gendergevoelige manier, o.a. op het vlak van de mate van toegankelijkheid van de arbeidsrechtbanken (welke categorieën werknemers v/m, welke geschillen,...) en op basis van de evaluatie de tekst van het Handvest aanpassen, bijvoorbeeld de integratie van de automatische rechtentoekenning,...;
- De procedure voor de arbeidsrechtbank verloopt traag. Zijn er andere pistes mogelijk? Bijvoorbeeld via bemiddelaars die verbonden zijn aan de instellingen?

---

¹² Er is bijvoorbeeld geen 100% overgang na uitsluiting uit de werkloosheid naar leefloon; 1/3de van de mensen die recht zouden hebben op een verhoogde tegemoetkoming bij de geneeskundige zorgen, nemen dit recht niet op,...

¹³ Zie: <http://socialsecurity.fgov.be/nl/over-de-fod/sociale-zekerheid-kort/hoe-handvest.htm>

- De toepassing van het Handvest van de sociaal verzekerde door de gefedereerde entiteiten.

Welke eigen en afgeleide rechten?

In de sociale zekerheid zijn er *vier categorieën rechten* die elkaar uitsluiten en waarin alle sociale uitkeringen kunnen ondergebracht worden¹⁴:

- de eigen contributieve rechten
- de eigen niet-contributieve rechten
- de afgeleide rechten (contributieve afgeleide rechten en niet-contributieve afgeleide rechten)
- de eigen niet-ontvangen rechten

Eigen contributief recht: recht op een sociale uitkering toegekend aan een individu omdat hij/zij bijdragen betaalt of voor haar/hem worden betaald in de socialezekerheidsregeling waartoe hij/zij behoort. Dit geeft recht op een bedrag dat overeenstemt met het bedrag van de uitkering dat het individu zou ontvangen indien hij/zij een alleenstaande zou zijn en indien hij/zij slechts over een enig inkomen zou kunnen beschikken.

Eigen niet-contributief recht: recht op een sociale uitkering toegekend aan een individu zonder dat door hem/haar of voor hem/haar een bijdrage werd of wordt betaald en zonder dat er een band als bloedverwant, als aanverwant of als samenwonende met een individu dat bijdragen heeft betaald of betaalt, wordt vereist. Dit zijn rechten erkend in de residuaire sociale beschermingsregelingen (bijstand) of voortkomend uit perioden gelijkgesteld met perioden van arbeid.

Afgeleid recht: recht op een sociale uitkering toegekend aan een individu op basis van een band als bloedverwant, als aanverwant of als samenwonende met een individu dat eigen al dan niet contributieve rechten heeft, ongeacht of deze gerechtigde nog leeft of niet. Deze personen zijn of waren (weduwen en wezen) dus ten laste van iemand met eigen rechten. Een afgeleid recht is ook de eventuele verhoging van een eigen recht, aan de gerechtigde toegekend wegens zijn/haar toestand als niet-alleenstaande of wegens het hebben van personen ten laste. Een andere term die hier gebruikt wordt is gezinsmodulering. De meeste vormen van *gezinsmodulering* houden rekening met het feit of er gerechtigden zijn met personen ten laste en houden geen rekening met het aantal personen ten laste of met de kenmerken of behoeften van de personen ten laste.

Afgeleide rechten kunnen uitgesplitst worden in:

- contributieve afgeleide rechten

---

¹⁴ Zie Vrouwenraaddossier en aanbevelingen [Individuele rechten in de sociale zekerheid](#) (pdf - 700kb), p. 10-11.

- niet-contributieve afgeleide rechten naargelang het eigen recht waarvan zij afgeleid zijn, een al dan niet contributief recht is (was).

Eigen niet-ontvangen recht: vermindering van het eigen recht wegens een toestand als samenwonende, waaruit kan worden afgeleid dat het individu niet over enig inkomen beschikt. Hieronder vallen de verminderingen toegepast op de invaliditeitsuitkeringen en op de werkloosheidsuitkering van samenwonenden.

Tabel: Overzicht eigen rechten per sociale zekerheidssector

Eigen contributieve rechten	Eigen niet-contributieve rechten
Geneeskundige verzorging voor werknemers Uitkeringen (arbeidsongeschiktheid, invaliditeit, moederschap ¹⁵ , vaderschap, adoptie) Rustpensioen Werkloosheid Brugpensioen/ werkloosheid met bedrijfstoeslag vanaf 2012 Gewone kinderbijslag Gewoon kraamgeld	Geneeskundige verzorging voor niet-werknemers (IRR-gerechtigden) Gelijkgestelde perioden in de pensioenen Verhoogde kinderbijslag voor werklozen, invaliden,... Loopbaanonderbreking (oud stelsel)
Verminderings (niet-ontvangen eigen rechten): Uitkeringen (arbeidsongeschiktheid, invaliditeit) voor samenwonenden werkloosheid voor samenwonenden	Residuaire stelsel: - Gewaarborgde inkomens - Tegemoetkomingen aan personen met een handicap

Tabel: Overzicht afgeleide rechten

Contributieve afgeleide rechten	Niet-contributieve afgeleide rechten
Geneeskundige verzorging voor personen ten laste van werknemers Invaliditeit: verschil gezinsbedrag en bedrag alleenstaande Gezinspensioen: verschil gezinsbedrag en bedrag alleenstaande Rustpensioen voor de uit de echt gescheiden echtgeno(o)t(e) Overlevingspensioen voor de langstlevende echtgeno(o)t(e) Werkloosheid: verschil gezinsbedrag en bedrag alleenstaande	Geneeskundige verzorging voor personen ten laste van iemand met eigen rechten of voor personen die ten laste van iemand met eigen rechten zijn geweest Gewaarborgde inkomens: verschil gezinsbedrag-bedrag alleenstaande

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

De opheffing van de verminderde uitkeringen (de eigen niet-ontvangen rechten):

¹⁵ De uitkering bedraagt 82% van het brutoloon in de eerste maand, 75% nadien, met een plafond. De moederschapsverzekering is een apart stelsel dat gefinancierd wordt door bijdragen van werkgevers.

- door de afschaffing van de categorie samenwonenden zonder gezinslast bij de werkloosheids- en de invaliditeitsuitkeringen;
- in het kader van werkverwijdering bij zwangerschap, moederschapsverlof, werkverwijdering wegens borstvoeding, vaderschapsverlof, geboorteverlof voor meemoeders, vaderschapsrust en meemoederschapsrust bij hospitalisatie of overlijden van de moeder, adoptieverlof; bijgevolg vragen we uitkeringen aan 100% van het laatst verdiende loon.

De opheffing van de verschillende behandeling van gehuwden en wettelijk samenwonenden in het pensioenstelsel.

De afbouw van de afgeleide rechten, mits de nodige overgangsmaatregelen.

De invoering van de eigen of individuele rechten op een bepaald moment in de (nabije) toekomst voor iedere afgestudeerde.

De soorten rechten zien er in de toekomst uit als volgt:

De eigen contributieve rechten:

- Primaire arbeidsongeschiktheid en invaliditeit
- Moederschap, vaderschap en meemoederschap
- Arbeidsongevallen en beroepsziekten
- Rustpensioen: eerste pijler
- Aanvullend pensioen: tweede pijler (veralgemeend voor elke werknemer)
- Werkloosheid

Geneeskundige verzorging: is een basisrecht voor iedereen. De werknemers betalen bijdragen op basis van hun beroepsarbeid. Voor de niet-werknemers is een getrapte bijdrage een mogelijke piste ofwel een financiering uit de algemene middelen.

Eigen niet-contributieve rechten: de onderbrekingen van de beroepsloopbaan en de daaraan gekoppelde gelijkgestelde perioden.

Begrip personen ten laste

Algemeen kunnen we stellen dat het criterium om als persoon ten laste beschouwd te worden de afwezigheid van beroeps- of vervangingsinkomsten is, dus het vermoeden van geldgebrek van de echtgeno(o)te of de levenspartner of de kinderen of andere personen in het huishouden. Maar het begrip persoon ten laste wordt door de uitbetalingsinstellingen van de verschillende sociale zekerheidssectoren op een verschillende manier ingevuld (bijvoorbeeld ruime invulling bij de geneeskundige verzorging, beperkte invulling bij de pensioenen).

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

Een screening van de huidige regelgeving in de sociale zekerheid om waar nodig en mogelijk te komen tot afstemming, vereenvoudiging, verfijning en/of standaardisering van het inkomensbegrip. Het is wellicht niet haalbaar om met één grote definitie te werken. Het inkomensbegrip zal eerder uit verschillende componenten bestaan. Welke? En hoe kunnen onrechtvaardigheden tussen gezinsvormen hierbij worden weggewerkt? Hieraan gekoppeld kan het systeem van gezinsmodulering opnieuw bekeken worden.

Referteperiodes en uitkeringspercentages

We hebben te maken met ongelijkheden bij de berekeningen van de uitkeringen in de verschillende socialezekerheidssectoren: er worden verschillende percentages toegepast en verschillende bedragen met plafonneringen (zoals bijvoorbeeld een bepaald percentage van het gemiddeld bruto-dagloon, beperkt tot het ZIV-plafond; een bepaald percentage van het niet-geplafondeerde bruto-dagloon; van het niet-begrensd bruto-uurloon; van het normaal loon; of een forfaitair bedrag)¹⁶. Er worden ook verschillende referteperiodes gehanteerd (zie ook gelijkgestelde periodes).

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

Aan de betrokken actoren (parlementaire commissies, ministers, sociale partners, academici in socialezekerheidsrecht) om samen met de vrouwenbeweging, de Raad van de gelijke kansen voor mannen en vrouwen en relevante middenveldorganisaties na te denken over hoe het systeem van uitkeringspercentages en referteperiodes rechtvaardiger en doelmatiger te maken.

Wat de uitkeringspercentages betreft vragen we in elk geval een 100% uitkering voor: moederschapsrust, de periode van werkverwijdering wegens zwangerschap, de periode van werkverwijdering wegens borstvoeding, vaderschapsverlof, geboorteverlof voor meemoeders, vaderschapsrust en meemoederschapsrust bij hospitalisatie of overlijden van de moeder, adoptieverlof (zie ook p. 6).

De uitbreiding van vaderschapsverlof/meemoeder/meevaderschapsverlof naar 20 dagen en volledig gelijkgesteld.

De invoering van een rouwverlof van 10 dagen voor descendentes en ascendenten.

---

¹⁶ Zie Vrouwenraaddossier en aanbevelingen [Gelijkgestelde periodes](#) (pdf - 750kb): p. 57-75

Gelijkgestelde periodes

Stel: je moet of je wil je loopbaan tijdelijk of gedeeltelijk onderbreken. Daarvoor bestaat een reeks mogelijkheden. Ter compensatie ontvang je een socialezekerheidsuitkering en/of een premie. Dat is wat men noemt een sociaal voordeel (zie hoger: uitkeringspercentages). De onderbrekingsperiodes tellen bovendien mee bij de bepaling van de duur van de loopbaan en bij de berekening van het pensioenbedrag.

De gelijkgestelde periodes zijn op verschillende momenten in het verleden en vanuit verschillende invalshoeken tot stand gekomen. De doelstellingen zijn verschillend, net als de variabelen (seks, leeftijd, sociaal statuut, ...) en de sociale voordelen. Globaal gezien nemen meer vrouwen dan mannen onderbrekingen, met alle gevolgen voor hun inkomen. Voor de Vrouwenraad is het bijvoorbeeld niet logisch dat wanneer je kinderen krijgt (moederschapsrust) je geen recht meer hebt op 100 % loon. Het gaat ook niet op dat er bij de berekening van de uitkeringen voor moederschaps- en vaderschapsrust verschillende percentages en loonbegrenzungen worden toegepast.

Moeten alle perioden van inactiviteit op dezelfde manier vergoed en gelijkgesteld worden? Moet er misschien een onderscheid gemaakt worden tussen:

- De perioden van inactiviteit voor de echte sociale risico's (de onvrijwillige en deze die inherent zijn aan de arbeid); we denken hier aan ziekte- en invaliditeitsverzekering, werkloosheid¹⁷, beroepsziekten, arbeidsongevallen, pensioenen;
- Zwangerschap, moederschaps-, vaderschaps-, meemoederschapsverlof, adoptieverlof, werkverwijdering wegens zwangerschap en wegens borstvoeding;
- De andere - vrijwillige - onderbrekingen die eerder gelinkt zijn aan de keuzes om beroeps- en gezinsarbeid beter te kunnen combineren: loopbaanonderbreking (vroeger systeem), tijdskrediet, thematische verloven, deeltijds werk¹⁸, verlof om dringende redenen, klein verlet, pleegzorgverlof.

We moeten ons afvragen hoe de sociale doelstelling van de onderbrekingen en de gelijkgestelde dagen/periodes beter kan ingevuld worden om optimale resultaten te

---

¹⁷ Verlies van gelijkgestelde dagen: door schorsing; statuut deeltijds werkende met behoud van rechten zonder inkomensgarantie-uitkering.

¹⁸ Deeltijds werk kan zowel vrijwillig als onvrijwillig zijn. Veel vrouwen maken deze keuze (zowel vrijwillig als onvrijwillig) omdat ze geen voltijds werk vinden, omdat ze hun beroeps- en gezinsarbeid enkel op die manier kunnen combineren of omdat hen door de werkgever enkel deeltijds werk wordt aangeboden (17%). Dit laatste is ook vaak gelinkt aan bepaalde sectoren, bv. de distributiesector en de schoonmaaksector. Deeltijds werkende vrouwen, die verklaard hebben dit onvrijwillig te doen, maken 11% uit van het geheel van deeltijds werkenden (10,7% van de werkneemsters en 11,7% van alle werknemers) Maar slechts 11% van de deeltijds werkende werkneemsters wil niet voltijds werken. (Bron: Hoge Raad van de Arbeid – Rapport 2011). Deze vrouwen zijn er niet altijd van op de hoogte om zich in te schrijven in het stelsel van deeltijdse werknemer met behoud van rechten. Bijgevolg moeten deeltijds werkende vrouwen beter ingelicht worden over deze stelsels.

bereiken, rekening houdend met de genderinvalshoek, de armoedeproblematiek en het rechtvaardigheidsbeginsel.

Uit seksestatistieken en genderindicatoren blijkt dat vooral vrouwen een beroep doen op verlofstelsels om het beroeps- en gezinsleven beter te combineren. Drie vierde van de werkenden die ouderschapsverlof, verlof voor palliatieve zorg en verlof voor medische bijstand aan een ziek familielid of thuisverzorging van een kind met een handicap nemen zijn vrouwen. Redenen hiervoor zijn de financiële toestand binnen het gezin, de identiteitsbeleving van de vrouw binnen de relatie, stereotyperingen die de vrouw in de zorgrol drukken, de mentaliteit in het bedrijfsleven (presenteïsme voor de vaders).

Deeltijdse arbeid

Nu werkt bijna 1 op 2 vrouwen deeltijds (en bijna 1 op 10 mannen) en er zijn 3 verschillende vormen¹⁹: je kan het doen met behoud van rechten en met een bijpassing, met behoud van rechten en zonder bijpas en gewoon als vrijwilliger deeltijder zonder iets. Het eerste is natuurlijk het meest interessante voor de vrouwelijke pensioenen later ... maar het probleem is dat de meeste vrouwen hier in de meeste gevallen geen bewuste keuze maken voor het ene of het andere, ofwel niet weten wat de mogelijkheden zijn ofwel alleen een 'naakte' P/T worden aangeboden in een aantal sectoren. Voor de pensioenberekening is dit catastrofaal: bij deeltijds werk worden we immers ook nog eens geconfronteerd met het feit dat het aantal gewerkte dagen wordt samengedrukt en ook het aantal gelijkgestelde dagen. Dit is een inbreuk tegen de EU regelgeving en onze arbeidswetgeving inzake deeltijdse arbeid, die het principe van gelijke behandeling/non-discriminatie en pro-rata berekening huldigen.

Door de pensioenhervorming van 2012 wordt de derde periode van de werkloosheid gelijkgesteld op basis van het minimumrecht per loopbaanjaar. Werklozen ontvangen al verminderde uitkeringen door de degressiviteit en nog een tweede maal wanneer ze met pensioen gaan door deze techniek van gelijkstelling op basis van het minimumrecht per loopbaanjaar.

---

¹⁹ De groep **deeltijdse werknemers met behoud van rechten met een inkomensgarantie-uitkering** heeft de beste pensioenregeling van alle groepen deeltijds werkenden; zolang deze werknemers dit statuut bezitten, wordt hun pensioen berekend alsof ze voltijds werken. De periode van niet-tewerkstelling telt onbeperkt mee als gelijkstelling. De groep **deeltijdse werknemers met behoud van rechten zonder een inkomensgarantie-uitkering** is er slechter aan toe want de niet-gepresteerde arbeidstijd kan gedurende de periode van het statuut worden gelijkgesteld tot beloop van ten hoogste 1.560 dagen. Gedurende deze periode wordt het pensioen dus berekend alsof de werknemers voltijds werkten en na deze periode worden ze beschouwd als vrijwillige deeltijders, dus geen gelijkstelling. En dan zijn er nog de **deeltijds werkenden zonder behoud van rechten**, die een deeltijdse job aanvaarden zonder het 'statuut met behoud van rechten' aan te vragen; zij hebben geen recht op gelijkstellingen voor hun pensioenberekening. Voor hen gelden nog lagere pensioenen.

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

- Aan de betrokken actoren (parlementaire commissies, ministers, sociale partners, academici in socialezekerheidsrecht) om samen met de vrouwenbeweging en de Raad van de gelijke kansen voor mannen en vrouwen²⁰ na te denken over hoe het systeem van gelijkstellingen rechtvaardiger en doelmatiger te maken. Kan dit door het huidige systeem aan te passen en de onderbrekingsperiodes te hergroeperen? Of moeten er nog nieuwe verlofregelingen bijkomen (bijvoorbeeld een thematisch mantelzorgverlof), ... Of kunnen de werktijdenregelingen²¹ van de werknemers aangepast worden?
- Aan het tijdscrediet mag niet meer getornd worden want in vergelijking met het vorige systeem van tijdscrediet en thematische verloven komt de combinatie van beroeps- en gezinsleven in het nieuwe systeem van 2012 onder druk te staan.²² Het risico bestaat dat vooral vrouwen de combinatie zullen 'oplossen' door (meer) deeltijds te gaan werken: dit heeft een negatieve impact voor de opbouw van hun pensioenrechten. Daarom moet het tijdscrediet met het motief zorg worden uitgebreid tot 48 maanden ofwel volledige onderbreking, halftijdse, 1/5de of 1/10de en dit voor het kind tot 12 jaar en voor een kind met een handicap tot 21 jaar. De uitkeringen moeten voldoende hoog zijn en volledig gelijkgesteld.
- Er zijn sinds 2012 ook meer loopbaan jaren vereist voor de toegang tot eindloopbaanstelsels: vrouwen hebben het moeilijker dan mannen om aan die voorwaarden te voldoen. Het aantal loopbaan jaren mag in dit opzicht niet verhoogd worden;
- De herziening van het systeem van gelijkstelling en samendrukking bij de deeltijdse arbeid;
- Een evaluatie van de impact van de pensioenhervorming (o.a. gelijkstelling derde periode werkloosheid op basis van minimumrecht per loopbaanjaar) op de pensioenbedragen en het armoederisico.

Cumulatieve inkomstenderving vooral knelpunt voor vrouwen

We hebben te maken met een loo(n)pbankloof tussen vrouwen en mannen, die de Vrouwenraad als een maatschappelijk probleem, dat het louter individuele niveau (de

---

²⁰ Advies nr. 133 van 9 december 2011 van de Raad van gelijke kansen voor mannen en vrouwen betreffende het voorstel voor een typologie van de gelijkgestelde periodes voor de berekening van socialezekerheidsuitkeringen

²¹ Zie Vrouwenraaddossier en aanbevelingen: [Flexizekerheid en werktijdenregeling vanuit genderperspectief](#)

²² De totale duur via de combinatie van de verschillende onderbrekingsmogelijkheden (vóór 2012: tijdscrediet en thematische verloven) vermindert tot 4 jaar (basistijdscrediet + gemotiveerd tijdscrediet). De anciënniteitsvoorwaarden zijn verhoogd en de gelijkstelling voor het pensioen is verlaagd voor het basistijdscrediet.

zogenaamde eigen keuzes: aantal beroepsactieve jaren, voltijdse versus deeltijdse arbeid,...) overstijgt, beschouwt.

De loo(n)pbaankloof is immers ook het resultaat van discriminaties die te maken hebben met de (besparings)maatregelen die de overheid al decennia neemt op het niveau van de sociale zekerheid, de fiscaliteit, de tewerkstelling, ...

Een voorbeeld in de sociale zekerheid is het steeds strenger wordende degressiviteitsbeleid (sinds 1971) van de uitkeringen in de sectoren werkloosheid en invaliditeit, dat sterker doorweegt voor de categorie samenwonenden zonder gezinslast, meestal vrouwen, die daardoor al jaren inkomsten derven.²³

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

Een stop van (besparings)maatregelen in de sociale bescherming die een grotere nadelige impact hebben op vrouwen dan op mannen, in eerste instantie van het degressiviteitsbeleid.

Arbeidsongeschiktheid

De uitkeringen in het kader van de primaire arbeidsongeschiktheid (eerste jaar) en de invaliditeit (arbeidsongeschiktheid vanaf het tweede jaar) dienen om het loonverlies gedeeltelijk te compenseren. Het aantal invaliden neemt de laatste jaren toe. Tussen het RIZIV, de mutualiteiten, de agentschappen voor personen met een handicap en de arbeidsbemiddelingsdiensten zijn samenwerkingsakkoorden afgesloten. Het is de bedoeling dat deze instellingen gaan overeenkomen over het percentage arbeidsongeschiktheid want dat wordt door deze instellingen tot nu toe anders gedefinieerd en geëvolueerd. In deze samenwerkingsakkoorden is sinds 2009 een plan 'Back to work' ingebed met als principe: de vrijwillige en begeleide socioprofessionele re-integratie van de arbeidsongeschikten. Werkzoekenden met een arbeidshandicap moeten recentelijk actief zoekgedrag naar werk kunnen bewijzen.

Voor de cijfers naar geslacht uitgesplitst verwijzen we naar de statistieken van het RIZIV. Bij het aantal gevallen per ziektegroep (17 groepen) valt op dat vooral het aantal invaliden als gevolg van psychische stoornissen en van ziekten van het bewegingsstelsel en het bindweefsel aanzienlijk hoger scoren dan bij de andere ziektegroepen, ook met meer vrouwen dan mannen.²⁴

De Vrouwenraad vraagt op federaal en Vlaams niveau:

- De afschaffing van het statuut van de samenwonenden bij de invaliditeit (zie hoger);

---

²³ Zie Vrouwenraadinfiches: [Genderbril op drie decennia degressiviteit in de werkloosheid](#) (pdf - 404kb); [Genderbril op drie decennia schorsingsbeleid in de werkloosheid](#) (pdf - 213kb)

²⁴ [Jaar 2012 \(PDF - 648 KB\)](#), p. 10

- Het behoud van het vrijwillig karakter binnen 'Back to work';
- Meer flexibiliteit bij werkgevers op het vlak van aangepaste jobs voor mensen met gezondheidsproblemen;
- Het systeem van progressieve tewerkstelling²⁵ moet meer bekend gemaakt worden bij arbeidsartsen en werkgevers;
- Meer preventie op het vlak van psychische stoornissen en ziekten van het bewegingsstelsel en bindweefsel, ook in het kader van werkbaar werk.

Beroepsziekten

We verwijzen naar het onderzoeksrapport van Laurent Vogel, *Genderanalyse van de gegevens over beroepsziekten in België*, Europees Vakbondsinstituut (EVI), opgesteld in het kader van een overeenkomst met de Raad van de gelijke kansen voor mannen en vrouwen (België), 2011. De gegevens over de aangifte en erkenning van beroepsziekten tonen aan dat vrouwen sterk ondervertegenwoordigd zijn en die ondervertegenwoordiging lijkt niet te worden gerechtvaardigd door objectieve arbeidsomstandigheden. Dit rapport bevat ook een reeks aanbevelingen. Door de systeemdiscriminatie ten opzichte van vrouwen, wordt hen het recht op vergoedingen omwille van beroepsziekten ontzegd.

De genderdimensie is opgenomen in het Beheerscontract van het Fonds voor de Beroepsziekten (FBZ) 2013-2015. Het FBZ heeft in 2013 bijvoorbeeld een stagerapport opgesteld over de beslissing dat dermatose, tendinopathie en hepatitis erkend worden op grond van een analyse van seksestatistieken. De genderdimensie wordt voortaan transversaal verwerkt in alle cijfergegevens van het jaarrapport. Er wordt ook rekening gehouden met de parameter deeltijds werk.

Overeenkomstig het Advies nr. 134 van 16 april 2013 van de Raad van de gelijke kansen voor mannen en vrouwen inzake beroepsziekte vraagt de Vrouwenraad op federaal niveau:

- Het herzien, in termen van gender, van de sociaal-juridische criteria die het mogelijk maken om ziekten te classificeren in het lijststelsel, dan wel in het open systeem;
- Een gestructureerd actieplan dat de overheid moet opstellen en aannemen, inclusief een jaarlijkse rapportage over de verwezenlijkingen;
- De bestudering van de tewerkstellingsgraad van vrouwen (en mannen) tussen de 55 en 65 jaar in relatie tot beroepsziekten, of breder, het algeheel welzijn op het werk;
- De bestudering van de relatie tussen kanker en arbeidsomstandigheden;

---

²⁵ Arbeidsongeschikten met een verminderd verdienvermogen van minstens 50% deeltijds kunnen weer werken met behoud van hun statuut en eventueel een deel van hun uitkering; 50% verminderd verdienvermogen is niet hetzelfde als het percentage tewerkstelling.

- Een aanvulling van “de lijst” met ziekten die voornamelijk vrouwen treffen (bepaalde kankers, musculoskeletale aandoeningen...), conform de Europese lijst van ziekten die vaker voorkomen bij vrouwen;
- Een proactieve houding wat betreft de preventie van beroepsziekten door het Fonds voor Beroepsziekten door werkomstandigheden te analyseren in sectoren waar veel vrouwen tewerkgesteld zijn, bijvoorbeeld de schoonmaaksector, de gezondheidszorg, met de bedoeling om beroepsziekten sneller op te sporen.

Geneeskundige verzorging

Verticale solidariteit

De geneeskundige verzorging steunt op de principes van:

- de verticale of sociale solidariteit: herverdeling via het systeem dat de onderworpenen bijdragen naargelang hun inkomsten en niet naargelang de risico's die ze lopen; hoe hoger het inkomen, hoe hoger de bijdrage;
- de horizontale solidariteit tussen gezonde en zieke mensen.

In de context van de verticale solidariteit hebben we te maken met een complex systeem van categorieën van rechthebbenden.²⁶ Iedereen die in het Rijksregister is ingeschreven, heeft wel toegang tot de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen. Om van deze verzekering te kunnen genieten moet men bijdragen betalen en zich inschrijven bij een mutualiteit.

In het kader van de individuele en afgeleide rechten stellen we vast dat voor sommige gehuwde/samenwonende partners de bijdrage de levenspartner gratis dekt en dat bij andere de levenspartner voor zichzelf bijdraagt; huwelijk/samenwonen opent dus bepaalde rechten voor sommige gerechtigden en opent er geen voor andere.

Om dezelfde uitkeringen te bekomen betaalt een huishouden dat uit twee bijdragebetalers bestaat proportioneel meer bijdragen dan een huishouden dat uit één bijdragebetaler en één persoon ten laste bestaat. Dit is een discriminatie tussen gehuwde en samenwonende personen en een indirecte discriminatie v/m omdat de overgrote meerderheid van diegenen die het recht voor hun partner gratis openen mannen zijn.

Wanneer men niet in orde is met het betalen van bijdragen, komt de inschrijving bij de mutualiteit in het gedrang. Het OCMW of de mutualiteit kunnen een procedure van regularisatie (minder dan twee jaar niet in orde) of herinschrijving (vanaf twee jaar niet in orde) starten om de situatie opnieuw in orde te krijgen. Sommige categorieën zijn van de wachtperiode vrijgesteld. Deze procedure is ingewikkeld en vergt een wachtperiode van zes maanden waarin men niet door de ziekteverzekering gedekt is. Bovendien verschillen de procedures die mutualiteiten en OCMW's volgen.

---

²⁶ Vrouwenraaddossier en aanbevelingen Individuele rechten in de sociale zekerheid, 2011.

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

- De opheffing van de discriminatie tussen gehuwden en samenwonenden en de afschaffing van de afgeleide rechten;
- Een vereenvoudiging en harmonisering van de procedure van regularisatie en herinschrijving bij de ziekteverzekering.

De ziekteverzekering dekt gemiddeld 75% van de gezondheidskosten en voor kwetsbare personen en/of groepen betekent dat een rem op de toegankelijkheid tot de zorgverlening. Nochtans heeft de overheid in het verleden maatregelen genomen:

- Voor gezinnen/personen met een laag inkomen is er de verhoogde tegemoetkoming (recht op een lager remgeld), het OMNIO-statuut (aanvullende tegemoetkoming aan gezinnen die niet voor de verhoogde tegemoetkoming in aanmerking komen) en de sociale derdebetalersregeling (enkel het remgeld betalen);
- Voor gezinnen die te maken krijgen met heel wat gezondheidskosten en voor chronisch zieken zijn er de maximumfactuur en de specifieke tegemoetkomingen voor chronische zieken (zorgforfait, incontinentieforfait);
- Andere financiële voordelen bieden het globaal medisch dossier, de wijkgezondheidscentra met hun forfaitair systeem, het statuut dringende medische hulp,...;
- Beperking van de prijzen: factuur gemeenschappelijke en tweepersoonsziekenhuiskamer is goedkoper geworden; voorschrijven van goedkopere geneesmiddelen; verhoging prijsverschil tussen generische en originele geneesmiddelen; maximaal toegelaten prijs voor geneesmiddelen die opgenomen zijn in het referentietariefbetalingssysteem; de apotheker die in geval van een voorschrift op stofnaam een geneesmiddel uit de groep van de goedkoopste geneesmiddelen moet afleveren;... door deze maatregelen daalde het remgeld; voor het medisch materiaal en implantaten en protheses werden maximaal toegelaten prijzen vastgelegd.

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

- Inspanningen om kosten op het vlak van geestelijke gezondheid, bepaalde medische materialen (bril/lenzen, hoorapparaten, mobiliteitshulpmiddelen,...), bepaalde tandverzorging, niet-terugbetaalde geneesmiddelen voor de behandeling van chronische ziekten te verlagen;
- Inspanningen om de kosten voor ouderen, die in een rusthuis verblijven en voor wie de kosten van het verblijf vaak hoger zijn dan hun inkomen, te milderen;
- Inspanningen om de hoge supplementen op honoraria en medisch materiaal te minderen en de grote verschillen bij de instellingen en de zorgverstrekkers weg te werken;
- Inspanningen om de lage graad van geconventioneerden weg te werken, vooral bij gynaecologen (50% niet geconventioneerd), oogspecialisten (60% niet), dermatologen

(70% niet) en voor een voldoende spreiding van geconventioneerde artsen en patiënten daarover te informeren;

- Een garantie van het recht van patiënten op duidelijke informatie over de feitelijke kostprijs van medische zorgen.

Een deel van de gezondheidskosten blijft ten laste van de patiënt, namelijk het remgeld, supplementen en zorgverstrekking die niet door de verplichte verzekering voor geneeskundige zorgen ten laste worden genomen.

Horizontale solidariteit

Uitgangspunt: de verzekerde die ziek is wordt naar behoren terugbetaald en de zieke behoudt dus dezelfde levensstandaard als wanneer zij/hij niet ziek zou zijn.

Tot de niet-terugbetaalbare geneesmiddelen behoren heel wat pijnstillers, hoestsiroop, koortswerende middelen, vitaminen, druppels en sprays tegen verkoudheid en keelpijn, aspirine, klein verzorgingsmateriaal.

Wat van de terugbetaalbare uitgaven wordt terugbetaald is het remgeld of het persoonlijk aandeel van de patiënt. Sedert jaren worden maatregelen genomen om de kosten van het remgeld te beperken:

- Voor bepaalde categorieën: bijvoorbeeld het OMNIO-statuut dat recent is samengevoegd met de verhoogde verzekeringstegemoetkoming;
- Rekening houdend met een plafond: MAF (maximumfactuur), sociale MAF, verhoogde tegemoetkoming in het kader van de bijstand (dat recent is samengevoegd met het OMNIO-statuut).

Deze maatregelen worden getoetst aan het inkomen van het gezin, terwijl een grote meerderheid personen rechten heeft in de geneeskundige verzorging. Dit heeft als gevolg dat tweeverdienersgezinnen benadeeld worden ten opzichte van eenverdienersgezinnen.

De variatie en complexiteit aan statuten, voorwaarden en voordelen kunnen non-take up in de hand werken.

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

Een vereenvoudiging van administratieve stappen, categorieën, voorwaarden,... en verder inzetten op een automatische rechtentoekenning.

De uitstel van zorg

Er zijn steeds meer mensen die het bezoek aan de huisarts en aan de specialist uitstellen omwille van financiële redenen. Leeftijd, geslacht, inkomensniveau, gezondheidstoestand van de betrokkene, de sociaaleconomische situatie van het gezin en woonplaats spelen

hierbij een belangrijke rol. Vrouwen verklaren vaker zorg uit te stellen: 21% tegenover 10% bij de mannen.²⁷ Ruim één gezin op zeven moet zorg omwille van financiële redenen uitstellen en ruim zes op tien gezinnen neemt andere beslissingen en moet het zuiniger aan doen. Eenoudergezinnen stellen zorg het vaakst uit: 30% (16% bij de alleenstaanden en 6% bij koppels zonder kinderen).

Derdebetalersregeling en forfaitaire gezondheidszorg

Via het systeem van de sociale derdebetaler moeten patiënten enkel nog het remgeld aan de huis- of tandarts betalen. Het gaat over personen die recht hebben op een verhoogde verzekeringstegemoetkoming. Maar ze moeten zelf naar deze regeling vragen. Vanaf 1 januari 2015 is de toepassing van de sociale derdebetalersregeling verplicht voor de rechthebbenden op een verhoogde tegemoetkoming en/of met het statuut chronische aandoening. Zorgverleners en mutualiteiten kunnen via MyCaret info uitwisselen over het statuut van patiënten.

De wijkgezondheidscentra werken met een forfaitair systeem. Ze ontvangen voor elke ingeschreven patiënt een forfait (= het gemiddelde dat het RIZIV jaarlijks per patiënt uitgeeft). Momenteel zijn er niet genoeg wijkgezondheidscentra. Bij de bestaande zijn er zelfs wachtlijsten.

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

- Een veralgemeende automatische derdebetalersregeling, ook om stigmatisering te vermijden. Want veel mensen vragen omwille van die reden niet naar de toepassing van het statuut van de derdebetalersregeling; in de eerste fase kan dat bij huis- en tandartsen en in een tweede fase voor alle prestaties van zorgverstrekkers;
- Een erkenning van klinisch psychologen, orthopedagogen, psychotherapeuten en seksuologen, eveneens met een derdebetalersregeling;

Op federaal en Vlaams niveau:

- De promotie en de uitbreiding van het systeem van forfaitaire wijkgezondheidscentra.

Maximumfactuur

De ministerraad van 14 maart 2014 keurde een vermindering goed van 100 euro van het toepasselijke grensbedrag van de maximumfactuur voor gezinnen waarvan een gezinslid rechthebbende is van het statuut van persoon met een chronische aandoening.²⁸

---

²⁷ S. Demarest en H. Mimildis, *De bepalende factoren voor de toegang tot gezondheidszorg in België – Een studie van de zorgbehoeften waaraan niet wordt voldaan om financiële redenen op basis van de Belgische gezondheidsenquête*, Brussel, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid, 2012, p. 123

²⁸ http://presscenter.org/nl/pressrelease/20140314/maximumfactuur-voor-chronisch-zieken?utm_source=NewsletterCouncil&utm_medium=Email&utm_campaign=Ministerraad%20van%2014%20maart%202014

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

Een regelmatige uitbreiding in functie van nieuwigheden; het plafond van 450 euro voor de laagste inkomens verlagen; het plafond voor alle kinderen van 650/550 euro verlagen naar 450 euro en dit zolang het kind recht geeft op kinderbijslag.

Toegang voor kwetsbare groepen

Personen zonder verplichte verzekering

Hieronder vallen mensen zonder wettig verblijf, personen met een visum en Europeanen.

We focussen hier op **personen zonder wettig verblijf**. Ze hebben wettelijk toegang tot gezondheidszorg op basis van het KB 'Dringende medische hulp' van 1996. De opening van het recht gebeurt via de aanvullende hulp van de OCMW's maar verschillende praktijken en tal van moeilijkheden in de fases van de procedure, leiden tot onzekerheid, ongelijkheid en uitsluiting.²⁹

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

- Een harmonisering en vereenvoudiging van de OCMW-werkwijzen;
- Een harmonisering van de aanvullende systemen van Dringende medische hulp, Fedasil,...

Asielzoekers

Asielzoekers hebben een minder goede lichamelijke en geestelijke gezondheid dan de doorsneebevolking. Vrouwelijke asielzoekers zijn vaak slachtoffer van specifieke geweldvormen (gedwongen huwelijk, verkrachting, seksuele uitbuiting, genitale verminking,...). De medische opvolging van asielzoekers is doorgaans van goede kwaliteit. Bij asielzoekers die in een centrum verblijven, varieert de kwaliteit van de medische opvolging per centrum. Asielzoekers die niet in een opvangcentrum verblijven worden geconfronteerd met zware administratieve procedures en ze moeten zelf hun aanvraag voor verzorging indienen.

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

- Medische hulpverlening die rekening houdt met de globale toestand van de betrokkene en die best in teamverband wordt opgevolgd;
- Een informatiedocument voor de asielzoekers die niet in een opvangcentrum verblijven, dat zowel inlichtingen bevat voor de asielzoeker als voor de arts (o.a. type van medische zorg waarop de asielzoeker recht heeft).

---

²⁹ Bron: [Toegang tot de zorg kwetsbare groepen in België](#); RIZIV, Groenboek over de toegankelijkheid van de gezondheidszorg in België, Kluwer, 2014, p. 45

Daklozen en thuislozen

Deze groep ervaart heel wat obstakels in de toegang tot gezondheidszorg, zoals complexe procedures bij het OCMW, gebrek aan opvolging,...

Het tweede Federaal Plan Armoedebestrijding bevat zes strategische doelstellingen. De zesde doelstelling gaat over de strijd tegen dakloosheid en slechte huisvesting versterken. In deze context werd het project 'Housing First Belgium' gelanceerd in 2013 en het zal lopen tot 2015.

De Vrouwenraad vraagt op federaal en Vlaams niveau:

- De versoepeling van de administratieve drempels;
- Een gecoördineerde multidisciplinaire aanpak en continuïteit in de verzorging;
- Versterking van de eerstelijnszorg in functie van deze groep;
- Hulpverleners die met daklozen en thuislozen in contact komen moeten een opleiding krijgen over de specifieke kenmerken en omstandigheden met betrekking tot deze groep;
- Een evaluatie van het project Housing First, rekening houdend met de genderdimensie, en op basis van de resultaten een verderzetting.

Nieuwkomers

Migranten en etnische minderheden ondervinden ook hindernissen (onthaal-, communicatie-, administratieve, discriminatie-,...problemen) om toegang te krijgen tot het gezondheidszorgsysteem. Ze kampen met specifieke lichamelijke gezondheidsproblemen en met psychosociale problemen waarvan de oorzaak in het immigratieparcours ligt.

Bij mensen afkomstig uit Sub-Sahara Afrika bijvoorbeeld, wordt in de perinatale periode een hoge graad van prematuriteit en foetale kindersterfte vastgesteld en op volwassen leeftijd een hoge sterftegraad verbonden aan infecties die in landen van herkomst werden opgelopen, cerebrovasculaire accidenten, diabetes,...

Bij vrouwen van Marokkaanse en Turkse herkomst is er een hoge frequentie van obesitas en diabetes als gevolg van bepaalde voedingsgewoonten en gebrek aan lichaamsbeweging;...

De Vrouwenraad vraagt op federaal en Vlaams niveau:

- Een degelijk epidemiologisch en demografisch overzicht van de gezondheidsproblemen van de bevolkingsgroepen die van buiten België afkomstig zijn, met aandacht voor verschillen tussen mannen en vrouwen;
- Een betere samenwerking tussen eerste en tweede lijn, m.a.w. een geïntegreerde benadering met de nadruk op lichamelijke, psychische en sociaaleconomische factoren;
- Blijven investeren in intercultureel bemiddelaars die een rol moeten spelen in het begripbaar maken van het zorgstelsel.

Seksuele en reproductieve gezondheid voor kwetsbare vrouwen

Vrouwen (en hun kinderen) die zich in een precare situatie bevinden, zijn bijzonder kwetsbaar (daklozen, asielzoeksters, illegalen, nieuwkomers,...). Er is vaak onvoldoende opvolging van de zwangerschap, ze hebben te weinig toegang tot preventie, ook op het vlak van seksuele en reproductieve gezondheid. 40% van alle vrouwen die in Belgische abortuscentra een abortus laten uitvoeren zijn van buitenlandse herkomst. De toegang tot adequate zorg op het vlak van seksuele en reproductieve gezondheid is omgekeerd evenredig met de graad aan kwetsbaarheid. Er zijn enerzijds drempels bij de betrokken vrouwen (en mannen) zelf om naar de hulpverlening toe te stappen en anderzijds zijn er ook tekortkomingen in de hulpverlening zelf.³⁰ Het aanbod is er op het vlak van SRG erg versnipperd.

De Vrouwenraad vraagt op Vlaams niveau:
Een onderzoek naar de mogelijkheid om een integraal en laagdrempelig aanbod aan SRG-diensten te creëren; eventueel binnen de eerstelijnszorg of via de oprichting van Huizen voor seksuele en reproductieve gezondheid.

Tegemoetkomingen – werk voor personen met een handicap/beperking

Het aantal personen met een handicap, op beroepsactieve leeftijd, en met een inkomensvervangende (IVT) of integratietegemoetkoming neemt de laatste jaren vrij sterk toe.³¹ De rechthebbenden zijn personen vanaf 21 jaar van wie het verdienvermogen door hun handicap tot eenderde beperkt is van dat van een gezonde persoon of personen met een verminderde zelfredzaamheid van ten minste zeven punten. Minder dan de helft van de aanvragen voor deze tegemoetkoming wordt goedgekeurd en er zijn ook personen die gewoonweg geen aanvraag indienen (non-take up).

Veertig procent van de personen met een handicap in Vlaanderen leeft onder de Europese Armoedegrens en slechts dertig procent is actief op de arbeidsmarkt. Vrouwen met een handicap zijn in beide categorieën sterker vertegenwoordigd dan mannen met een handicap.³²

Tabel: Werkzaamheid vrouwen en mannen met een handicap, 2002

	Man				Vrouw			
	20-49		50-64		20-49		50-64	
	laag	hoog	laag	hoog	Laag	hoog	laag	hoog
Zonder	93,4	90,6	52,8	71,1	67,6	81,5	23,5	45,1

³⁰ Bron: [Toegang tot de zorg kwetsbare groepen in België](#); RIZIV, Groenboek over de toegankelijkheid van de gezondheidszorg in België, Kluwer, 2014, p. 240.

³¹ Zie: <http://handicap.fgov.be/nl/nieuws/tegemoetkomingen-voor-personen-met-een-handicap>

³² Zie: <http://uahost.uantwerpen.be/sgkb/wp-content/uploads/Resultaten-van-de-Handilab-studie.pdf>

functiebeperking (1)								
Met functiebeperking (2)	62,7	75,8	25,3	44,1	35,7	60,2	11,8	26,6
(1)-(2)	30,7	14,8	27,5	27	31,9	21,3	11,7	18,5
Zware functiebeperking (3)	41,5	53,6	16,1	31,7	21,8	41,9	7,8	18,1
(1)-(3)	51,9	37,0	36,7	39,4	45,8	39,6	15,7	27,0

En verder:

- Gebruik van de Vlaamse Ondersteuningspremie : 2/3 mannen, 1/3 vrouwen
- Werken in een beschutte werkplaats : (doelgroep) 60% mannen, 40% vrouwen
- Werken in een sociale werkplaats : mannen : 18,7 % van de populatie, vrouwen : 13,5 % van de populatie

Tabel: Aantal werkzoekende vrouwen en mannen met een handicap in 2012

Leeftijd	Man		Vrouw		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
<20	521	3,9	257	1,9	778	2,9
20-29	3.032	22,5	1.910	13,9	4.942	18,1
30-39	2.557	19,0	2.175	15,8	4.732	17,4
40-49	3.705	27,5	4.030	29,3	7.735	28,4
50+	3.678	27,3	5.384	39,1	9.062	33,3
Totaal	13.493	100	13.756	100	27.249	100

Bron: Erik Samoy, Handicap en Arbeid : definities en statistieken, pagina 30, januari 2012, cijfers werkzoekende arbeidsgehandicapten op 31/12/2011, verdeling volgens geslacht en leeftijd

Vrijwel evenveel vrouwen als mannen zijn werkzoekend (bij de algemene populatie: 55 % mannen, 45 % vrouwen). Vrouwen zijn gemiddeld ouder dan mannen: 68,5 % vrouwen ouder dan 40 (2/3), 55 % mannen .

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

- De leeftijdsgrens voor de toekenning van de tegemoetkomingen te verlagen van 21 naar 18 jaar;
- De toekenningsprocedure/het toekenningsproces te vereenvoudigen en het principe van de automatische rechtentoekening zo optimaal mogelijk te implementeren op basis van een betere samenwerking tussen de betrokken diensten en instellingen;
- De integratietegemoetkomingen kunnen inkomensgerelateerd gemaakt worden en het eigen inkomen en dat van de samenwonende mag niet meer verrekend worden;
- De bedragen van de tegemoetkomingen moeten boven de armoederisicogrens liggen;

Op federaal en Vlaams niveau:

- Door de betrokken instellingen op internet beschikbare naar geslacht uitgesplitste statistieken;

- Recente cijfers over de werkzaamheid van vrouwen en mannen met een handicap;
- De tewerkstellingsmogelijkheden van personen met een handicap kunnen verhoogd worden, bijvoorbeeld door inbedding in het 'Back to work' plan.

Werkloosheid

Werkloosheidsuitkeringen op basis van het gepresteerde werk

Degressieve uitkeringen

Sinds de invoering van de werkloosheidsuitkeringen is er een hele evolutie geweest van lage en forfaitaire uitkeringen (die voor vrouwen lager waren dan voor mannen) tot uitkeringen als percentage van het laatst verdiende loon, die variëren op basis van de gezinstoestand (de categorieën samenwonende werklozen met gezinslast, alleenstaande werklozen en samenwonende werklozen zonder gezinslast) en die in de tijd (duur van de werkloosheidsperiode) afnemen (= degressiviteit).

Vrouwen maken 2/3de uit van de categorie samenwonende werklozen zonder gezinslast en deze categorie ontvangt al jaren de laagste uitkeringen.

De degressiviteit wordt sinds 2012 bijkomend gekoppeld aan een activeringsvisie. De uitkeringen worden stelselmatig verlaagd met de bedoeling de werklozen te stimuleren om sneller een job te zoeken/vinden. Er is een versnelling van de aanvang van de degressiviteit bij de samenwonenden in de 2de periode. Samenwonende werklozen met gezinslast en alleenwonenden zijn beter beschermd dan samenwonenden zonder gezinslast want bijvoorbeeld na 45 maanden werkloosheid is de werkloosheidsuitkering van de samenwonenden lager dan het leefloon, terwijl de werkloosheidsuitkeringen van de andere categorieën niet dalen onder het leefloon. Een aantal deeltijdse werknemers (doorgaans vrouwen) die een uitkering met inkomensgarantie ontvangen riskeren deze aanvulling te verliezen.

De vraag is of de verstrenging van de degressiviteit conform artikel 23, 2° van de Grondwet is.³³ Het is aan de wetgever om dat te bepalen maar het effect van 'standstill' speelt hier een rol. Sociale verworvenheden mogen niet afgenomen worden maar er is een zekere marge. De wetgever moet kijken naar het algemeen belang dat moet bereikt worden, de sociale bescherming die niet in gevaar mag gebracht worden en niet disproportioneel mag zijn. De wetgever moet informeren en transparantie moet gegarandeerd zijn. Heeft de regering bij het uittekenen van de nieuwe degressiviteitsregeling deze voorwaarden gerespecteerd? Neen: er is geen impactstudie geweest, geen motivatie, geen uitleg.

Persbericht Feministisch Socio-economisch Platform 14 februari 2014

³³ "het recht op sociale zekerheid, bescherming van de gezondheid en sociale, geneeskundige en juridische bijstand"

Heel wat vrouwen uitgesloten van werkloosheidsuitkeringen in 2015: Het Feministisch Socio-Economisch Platform vraagt de intrekking van de maatregelen die aan de basis hiervan liggen

In maart 2012 kondigde het Feministisch Socio-Economisch Platform al aan dat de socio-economische hervormingsmaatregelen van de overheid grotere gevolgen zouden hebben voor vrouwen dan voor mannen omwille van de structurele ongelijkheden op de arbeidsmarkt en in de samenleving. Het Platform vestigt vooral de aandacht op de hervormingsmaatregelen in de werkloosheid, zoals de degressiviteit van de uitkeringen en de hervormde wachtuitkeringen (inschakelingsuitkeringen). In december 2013 waren er in België 53.409 (54,85 %) vrouwelijke rechthebbenden op een inschakelingsuitkering op een totaal van 97.357 (52,53 % vrouwen in Vlaanderen, 55,89 % in Wallonië en 54,12 % in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest). In 2012 heeft de federale overheid dit recht op uitkering voor schoolverlaters beperkt tot drie jaar. Wie in 2015 geen werk gevonden heeft, zal dus uitgesloten worden en zich tot het OCMW moeten wenden.

Recente cijfers van de FGTB weerspiegelen jammer genoeg wat het Platform al lang voorspeld heeft. Ze tonen aan dat de beperking van de inschakelingsuitkering in de tijd vooral vrouwen zal treffen. Volgens ramingen zullen ongeveer 50.000 à 55.000 jongeren vanaf 1 januari 2015 hun uitkering verliezen: 32.000 in Wallonië waarvan 64 % vrouwen. Volgens het ABVV lopen 12.190 Vlaamse en 8.000 Brusselse jongeren het risico om hun uitkering kwijt te spelen. Twee derde daarvan zijn vrouwen.

Inschakelingsuitkeringen zijn geen synoniem van vrijgevigheid. Ze zijn de tegenhanger van het recht op werkloosheidsuitkeringen op basis van arbeid. De toegang tot dat recht is één van de meest veeleisende binnen de OESO-landen: in een context van toenemende flexibilisering van de arbeid (deeltijds werk, contracten van beperkte duur, interims, dienstencheques) zullen almaar meer mensen en vooral vrouwen geen toegang meer hebben tot werkloosheidsuitkering op basis van arbeidsprestaties.

Deze hervorming komt bovenop de versterking in 2012 van de degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen op basis van het gepresteerde werk die vrouwen op een bijzondere manier raakt. Deze werklozen riskeren eveneens uitgesloten te worden van het recht op uitkering in het kader van de strengere procedure voor de activering van het zoekgedrag naar werk. Een aantal deeltijdse werknemers (grotendeels vrouwen) die een uitkering met inkomensgarantie ontvangen lopen het risico om deze aanvulling te verliezen.

De analyse van de FGTB verduidelijkt deze catastrofe vermits ongeveer 25 % van de toekomstige uitgeslotenen vrouwen zijn met kinderen ten laste. Zij zullen zich tot het OCMW moeten wenden. Nog talrijker zijn de samenwonenden die grotendeels financieel afhankelijk zullen zijn van hun ouders of hun partners en zo hun toekomstige autonomie gehypothekeerd zien.

Dit is een indirecte discriminatie ten aanzien van vrouwen, wat volgens onze wetgeving niet toegelaten is. Het is een gemiste kans dat het principe van gender mainstreaming, inclusief de gendertest, niet op voorhand werd toegepast toen de hervorming van de degressiviteit en de wachtuitkeringen werd voorbereid. Daarom is het ook belangrijk om vrouwen- en middenveldorganisaties op voorhand te consulteren over socio-economische hervormingen waarvan de gevolgen zo ingrijpend zijn.

Het Platform wil dus dat deze maatregelen ingetrokken worden.

De Vrouwenraad is lid van het Feministisch Socio-economisch Platform

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

- Een herziening van het degressiviteitsstelsel, inclusief de afschaffing van de categorie samenwonende werkloze zonder gezinslast;
- Een onderzoek/evaluatie van de impact op armoede voor vrouwen en mannen van de hervorming van de werkloosheidsreglementering.

Criteria van passende dienstbetrekking

Als gevolg van het federaal regeerakkoord van 2011 zijn criteria van werkweigerings/werkverlating verstrengd. We vermelden hier de afstand om een werkaanbod als aanvaardbaar te beschouwen, die is opgetrokken van 25 km naar 60 km, ongeacht de duur van de verplaatsing. Dit blijkt vooral voor vrouwen een probleem te zijn.

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

- Een evaluatie van de criteria over de passende dienstbetrekking en de toepassing ervan, met participatie van de betrokkenen en rekening houdend met de genderinvalshoek.

Activeringsplan

De werkloosheidshervorming van 2012 voorzorg in een vernieuwd activeringsplan met ingekorte opvolgingstermijnen en een verruiming van het toepassingsgebied naar oudere werknemers. In 2013 is de leeftijd voor controle verhoogd naar 55 jaar en in 2016 wordt het 58 jaar. Door de staatshervorming krijgen de gewesten de bevoegdheid voor de uitvoering van de controle op beschikbaarheid. Daardoor kunnen ze bijvoorbeeld beslissen om ouderen tot 60 jaar op te volgen. Ook personen met een arbeidsongeschiktheid van minstens 33% zijn niet langer vrijgesteld van controle. Het vernieuwde plan voorziet in de invoering van specifieke trajecten om kwetsbare werklozen op te volgen. Welke zijn die kwetsbare werklozen?

De Vrouwenraad vraagt op federaal en Vlaams niveau:

- Een armoede/gendertoets vooraleer de controle op de beschikbaarheid van werklozen door de gewesten wordt uitgevoerd;
- Een omschrijving/afbakening van kwetsbare werklozen in overleg met betrokken middenveldorganisaties;
- Een evaluatie op participatieve wijze van de armoede-impact van het activeringsplan op kwetsbare werklozen vanuit genderinvalshoek.

Werkloosheidsuitkeringen op basis van studies

De toelatingsvoorwaarden voor de *inschakelingsuitkeringen* (vroeger wachtuitkeringen) zijn ingevolge het federaal regeerakkoord van 2011 verstrengd: de periode van inschrijving vooraleer recht te hebben op een uitkering is verlengd van 9 naar 12 maanden en de schoolverlaters moeten twee maal (tijdens de 7de en de 11de maand) op evaluatiegesprek. Twee positieve evaluaties zijn nodig om het recht op uitkering te kunnen openen. De uitkering wordt beperkt in de tijd en geldt nog drie jaar. Jongeren moeten ook kunnen aantonen dat ze in een periode van 21 maanden 312 dagen gewerkt hebben. Wie af en toe interim arbeid verricht zal moeilijk aan deze voorwaarde kunnen voldoen en zal de uitkering ook verliezen. Volgens een studie van ABVV/FGTB dreigen 50.000 à 55.000 jongeren vanaf 2015 hun uitkering te verliezen: 32.000 in Wallonië, 8.000 in Brussel en

12.190 in Vlaanderen.³⁴ Twee derde zullen vrouwen zijn. Deze jongeren zullen zich dan tot het OCMW moeten wenden maar enkel alleenstaanden, personen met gezinslast en bevoorrecht samenwonenden zullen dat kunnen. Wie samenwoont met iemand met een job, valt uit de boot voor het leefloon. De helft van de jongeren die dreigen uitgesloten te worden, zullen in deze categorie zitten.³⁵

Vanaf juni 2014 neemt de VDAB de controle van het zoekgedrag naar werk van jongeren over van de RVA in het kader van de zesde staatshervorming.

De Vrouwenraad is het niet eens met deze maatregel die de verantwoordelijkheid bij de jongeren legt. Zoals de kaarten nu liggen, zullen vooral jonge vrouwen getroffen worden. De Vrouwenraad vraagt om deze maatregel in te trekken (zie ook hoger persbericht Feministisch Socio-economisch Platform, 14 februari 2014).

En verder vragen we op federaal en Vlaams niveau:

- De overheden en de werkgevers moeten voldoende kansen en werk bieden. Jongeren moeten beter persoonlijk begeleid worden naar werk en stages;
- De gewestelijke plaatsingsdiensten moeten genoeg middelen krijgen en voorzien voor een kwalitatieve begeleiding van jongeren;
- Een onderzoek/evaluatie van de impact op armoede bij jongeren naar aanleiding van de inschakelingsuitkering.

Pensioenen

De vergrijzing van de bevolking blijft een belangrijke uitdaging. In 2060 zullen er volgens de bevolkingsvooruitzichten 12,7 miljoen Belgen zijn en de leeftijdsgroep van 65+ zal vanaf nu tot dan stijgen van 17,6% naar 25,8%. In 2012 zijn er 100 werkenden tegenover 139,3 niet-actieven en in 2060 zullen er 153,1 niet-actieven zijn of 9,9% meer dan vandaag. Het aandeel 65-plussers in de groep niet-actieven bedraagt 55 in 2012 en 65 in 2060.³⁶

Pensioenkloof

De overheid neemt al decennia maatregelen voor de betaalbaarheid van de pensioenen. Deze ingrepen worden gekenmerkt door afremmingen van de pensioenuitgaven maar

---

³⁴ http://www.fgtb.be/web/guest/news-fr-/article/2074999/?jsessionid=5xdoGTLPedhd1yqlyrhE4H&p_l_id=10624

³⁵ Ter info: In december 2013 waren er in België 53.409 (54,85%) vrouwelijke rechthebbenden op een inschakelingsuitkering) op een totaal van 97.357 (52,53 % in Vlaanderen, 55,89% in Wallonië en 54,12% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest). Bron: http://www.rva.be/D_stat/Statistieken/Stat_any/I_1_NL.htm

³⁶ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. Sociale bescherming en armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie, Tweejaarlijks verslag 2012-2013, p. 100.

tegelijk ook door maatregelen voor een betere pensioenbescherming. Deze laatste maatregelen brengen de genderbalans echter niet in evenwicht. Indien deze trend zich verderzet ziet het er niet naar uit dat de pensioenkloof tussen vrouwen en mannen gauw zal weggewerkt worden.

De pensioenkloof (= het verschil tussen de gemiddelde pensioenmaandbedragen van vrouwen en mannen) tussen vrouwen en mannen in België bedraagt 12,01% op 1 januari 2013 (pensioenstelsels van werknemers, zelfstandigen en ambtenaren). Voor de categorie van de zuivere loopbanen werknemers bedraagt de pensioenkloof 11,36%. De sociale bijstand/inkomensgarantie voor ouderen wordt hier niet meegerekend. Mannen hebben op 1 januari 2013 een gemiddeld maandelijks pensioen van 1.154,51 euro en vrouwen 906,93 euro.

De pensioenkloof v/m is het resultaat van de loonkloof en de loopbaankloof tussen vrouwen en mannen. De loo(n)pbaankloof v/m beschouwen we als een maatschappelijk probleem dat het louter individuele niveau (de zogenaamde eigen keuzes: aantal beroepsactieve jaren, voltijdse versus deeltijdse arbeid,...) overstijgt. De loo(n)pbaankloof is dan ook het resultaat van impliciete discriminaties die te maken hebben met de (besparings)maatregelen die de overheid neemt op het niveau van de sociale zekerheid, de fiscaliteit, de tewerkstelling, de combinatie van gezin en arbeid (kinderopvang, arbeidsorganisatie, mobiliteit,...), studie- en beroepsoriëntering, enzovoort. Ook het feit dat de rechten in de sociale zekerheid en de fiscaliteit niet (volledig) geïndividualiseerd zijn, speelt een rol. We hebben op dat vlak enerzijds te maken met het fenomeen van de afgeleide rechten die de pensioenkloof tussen bepaalde groepen vrouwen vergroot en anderzijds met het principe van de eigen niet-ontvangen rechten in de sectoren werkloosheid en invaliditeit, waarvan vrouwen grotendeels de dupe zijn, eveneens met gevolgen voor de pensioenkloof tussen vrouwen en mannen.

De Europese Commissie beveelt in het Witboek over de Pensioenen van 2010 aan om de pensioenleeftijd te koppelen aan de toenemende levensverwachting, de toegang tot vervroegde pensioenregelingen te beperken, langer werken te ondersteunen, de pensioengerechtigde leeftijd van vrouwen en mannen gelijk te maken en aanvullende pensioenregelingen uit te bouwen.

De regering (legislatuur 2011-2014) heeft gepland om de werkgelegenheidsgraad van 55- tot 64-jarigen te verhogen naar 50% in 2020:

- door het beperken van de mogelijkheden tot vervroegd rustpensioen waarbij de minimumleeftijd vanaf 2013 verhoogt met zes maanden per jaar om in 2016 op 62 jaar te komen, dit gecombineerd met het verhogen van de minimale loopbaanvoorwaarde naar 40 jaar tegen 2015: vrouwen voldoen veel minder dan mannen aan deze

voorwaarden en zullen langer moeten werken, waardoor ze ook meer pensioenrechten zullen opbouwen;

- door de hervorming van de reglementering van de pensioenbonus.

Overlevingspensioen

Eenzijds houden de overlevingspensioenen vooral weduwen³⁷ uit de armoede maar tegelijkertijd werken ze ook als een inactiviteitsval voor weduwen op beroepsactieve leeftijd. Ongeveer drie vierde stopt met werken na het overlijden van hun echtgenoot. Dit komt door de cumulatieregels voor een overlevingspensioen en een inkomen uit arbeid. Weduwnaars zijn doorgaans voltijds tewerkgesteld waardoor ze hun inkomen uit arbeid niet met een overlevingspensioen combineren. Vrouwen zijn op het moment van het overlijden van hun echtgenoot vaak deeltijds aan het werk.

Het regeerakkoord van 2011 voorzagt daarom een *hervorming van het overlevingspensioen* van de werknemers, de zelfstandigen en de ambtenaren. De wetten³⁸ tot wijziging van de overlevingspensioenen in deze drie stelsels voeren volgende wijzigingen door:

Het bestaande overlevingspensioen wordt omgevormd naar twee regelingen/uitkeringen:

- Het overlevingspensioen (blijft cumuleerbaar met het eigen rustpensioen)
- De overgangsuitkering (op aanvraag)

Het leeftijdscriterium zal bepalen welke van de twee regelingen zal worden toegekend: de langstlevende echtgenoot die de vereiste leeftijd voor het overlevingspensioen niet bereikt heeft, zal een overgangsuitkering ontvangen.

Ook wordt de minimumleeftijd voor de toekenning van het overlevingspensioen geleidelijk opgetrokken met zes maanden per jaar: van 45 jaar³⁹ (als de echtgenoot ten laatste op 31 december 2015 overlijdt) naar 50 jaar (als de echtgenoot ten vroegste op 1 januari 2025 overlijdt). Wanneer de langstlevende echtgenoot de vereiste leeftijd voor het overlevingspensioen niet bereikt heeft, zal deze dan de overgangsuitkering ontvangen

---

³⁷ In 2011 ontvingen bij de werknemers 458.843 vrouwen en 16.008 een overlevingspensioen; bij de zelfstandigen: 117.526 vrouwen en 1.258 mannen. Bij de gerechtigden op een overlevingspensioen jonger dan 45 jaar: bij de werknemers: 4.023 vrouwen en 175 mannen en bij de zelfstandigen: 688 vrouwen en 21 mannen.

³⁸ [Wet van 5 mei 2014 tot wijziging van het rustpensioen en het overlevingspensioen en tot invoering van de overgangsuitkering in de pensioenregeling voor werknemers en houdende geleidelijke opheffing van de verschillen in behandeling die berusten op het onderscheid tussen werklieden en bedienden inzake aanvullende pensioenen; Wet van 5 mei 2014 betreffende diverse aangelegenheden inzake de pensioenen van de overheidssector](#)

³⁹ De langstlevende jonger dan 45 jaar kan nu nog onder bepaalde voorwaarden ook een overlevingspensioen bekomen. De voornaamste uitzondering is die voor de langstlevende die op dat ogenblik minstens één kind heeft. Deze uitzondering valt weg wanneer de nieuwe regeling in voege zal treden.

wanneer ook de andere voorwaarden vervuld zijn (een minimumduur van één jaar huwelijk en er wordt ook rekening gehouden met de duur van de wettelijke samenwoning om te bepalen of er voldaan werd aan de voorwaarde van één jaar huwelijk; er zijn uitzonderingen op dat één jaar die nog dezelfde zijn als voor het huidige overlevingspensioen).

De duur van de overgangsuitkering is 24 maanden wanneer er een kind ten laste is of 12 maanden wanneer er geen kind ten laste is. De overgangsuitkering is combineerbaar met een loon of een andere uitkering. Na deze periode zal de begunstigde automatisch recht hebben op een werkloosheidsuitkering, zonder wachtperiode en met een aangewezen omkadering om werk te zoeken. Er zijn geen omkaderingsmaatregelen voorzien voor de begunstigde zelfstandigen.

Wanneer de langstlevende een overgangsuitkering ontvangt op het moment van het overlijden van de andere echtgenoot, kan zij/hij aanspraak maken op een overlevingspensioen op de wettelijke of op de vervroegde pensioenleeftijd (op voorwaarde dat zij/hij niet hertrouwd is wanneer het overlevingspensioen ingaat).

Personen die al een overlevingspensioen ontvangen op 31 december 2014, blijven het recht op het overlevingspensioen behouden (voor hen wordt de overgangsuitkering niet toegepast).

De overgangsuitkering wordt, zoals het overlevingspensioen, berekend op basis van de loopbaan en de lonen (werkelijke, fictieve en forfaitaire lonen) van de overledene.

Kortom: aan de berekening van het overlevingspensioen wordt niets gewijzigd, ook niet aan de leeftijd, enkel voor degenen die weduwe/weduwnaar worden vóór 65 jaar geldt de overgangsmaatregel.

Deze maatregel past in het activeringsbeleid (en is in wezen dus geen hervorming) en zou er moeten toe leiden dat personen na de periode van de overgangsuitkering een job hebben gevonden. Wanneer dit niet het geval is komen ze terecht in de werkloosheidsuitkering, die lager zal zijn dan het huidige overlevingspensioen.

De maatregel van de overgangsuitkering is in grote mate een retroactieve maatregel voor personen die gehuwd zijn op het moment dat de nieuwe wet in voege zal treden.

Er wordt niets gedaan aan het fenomeen van het overlevingspensioen dat aan de laatste 'echtgenote' toekomt, terwijl het huwelijk met een vorige echtgenote veel langer kan geduurd hebben. Vaak is dat een vrouw die haar loopbaan op een laag pitje gezet heeft voor de kinderen en/of de carrière van haar man. Zij moet wachten tot haar pensioengerechtigde leeftijd om een pensioen voor de uit de echtgescheidene te ontvangen. Vooraleer het overlevingspensioen aan te pakken hadden beleidsmakers moeten nadenken over de pro rata verdeling in functie van het aantal huwelijksjaren van de (ex)- echtgenoten/s.

Bij de ambtenaren bestaat geen pensioen voor uit de echtgescheidene. Het recht op overlevingspensioen voor een weduwe/weduwnaar wordt momenteel onder dezelfde voorwaarden als in de privé sector geopend. De ex-partner die voor het overlijden van de ambtenaar niet hertrouwd is, behoudt voor de jaren van het huwelijk het recht op het

overlevingspensioen. Dit recht behoudt de ex ook wanneer de ambtenaar hertrouwt. De langstlevende ontvangt dan de rest van het overlevingspensioen maar dat wordt desgevallend verhoogd tot de helft van het totaal bedrag van het overlevingspensioen. De gescheiden echtgenotes/n hebben, zolang de ambtenaar in leven is, geen recht op pensioen uit hoofde van diens prestaties of op een gedeelte ervan.

De wet beoogt de geleidelijke verhoging van de minimale leeftijd om toegang te krijgen tot het overlevingspensioen; de opschorting ervan totdat de betrokkene recht heeft op een rustpensioen; de toekenning van een overgangsuitkering om te vermijden dat de vrouwen, als de voornaamste begunstigen van overlevingspensioenen, in een werkloosheidsval terechtkomen in plaats van eigen pensioenrechten te blijven opbouwen.

Wettelijke pensioenen

De wettelijke pensioenen zijn enorm belangrijk voor de bestaanszekerheid en de beveiliging van de levensstandaard van ouderen. In 2010 bedroeg het armoederisico bij oudere vrouwen 20,3% en bij oudere mannen 20,1% wat hoger is dan de 15,3% voor de volledige Belgische bevolking. Wanneer men een eigen woning in rekening brengt daalt het armoederisico bij ouderen maar ze leven dan weer vaak in onaangepaste woningen. Het gemiddeld wettelijk pensioen van vrouwen (944 euro) ligt 34,5% lager dan dat van mannen (1.269 euro).⁴⁰ 46% van de vrouwen heeft een pensioen dat lager is dan het minimumpensioen.

De wettelijke pensioenen van de werknemers en van de zelfstandigen worden in tegenstelling met die van de ambtenaren niet aangepast aan de evolutie van de welvaart. Ze worden wel geïndexeerd maar ze houden geen gelijke tred met de evolutie van de welvaartsontwikkeling van de arbeidsactieven. Het Generatiepact voorzag een tweejaarlijkse welvaartsenveloppe voor de aanpassing van sociale uitkeringen aan de welvaart. Bij de welvaartsenveloppe 2013-2014 lag de focus op de verhoging van de oudste en laagste pensioenen en dit komt vooral ten goede aan gepensioneerde vrouwen op hogere leeftijd (vanaf 70 jaar).

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

Afbouw afgeleide rechten

Men kan de bestaande afgeleide rechten (gezinssupplement, overlevingspensioen na het overlijden van de gepensioneerde echtgeno(o)t(e)e, rustpensioen voor de uit de echtgescheiden echtgenoten/s) gelijktijdig laten uitdoven/afbouwen/hervormen richting individualisering van de pensioenrechten mits voldoende compensatie- en

---

⁴⁰ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. Sociale bescherming en armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie, Tweejaarlijks verslag 2012-2013, p. 97-98.

overgangsmatregelen en dit in een geïntegreerd en allesomvattend plan en bovendien op een manier dat de pensioenkloof tussen vrouwen en mannen (en tussen gepensioneerde werknemers en vrouwen die nooit of zeer weinig gewerkt hebben) wordt weggewerkt. De uitkeringen verbonden aan de eigen rechten kunnen verhoogd worden door de afbouw van de afgeleide rechten op basis van het huwelijk.

We verwijzen naar het voorstel van het Raadgevend Comité van de pensioensector (9 juni 2009): het bedrag van het eigen rustpensioen zou kunnen vastgesteld worden op 75% van het gemiddelde van het beroepsinkomen van de 25 beste jaren. Dit is zeker en vast een te overwegen piste en deze maakt het bestaan van het gezinsbedrag overbodig.

Hervorming overlevingspensioenen werknemers en zelfstandigen

De activeringsmaatregel⁴¹ (conform het regeerakkoord 2011) is een stap in de richting van individuele pensioenrechten maar de uitkering wordt nog altijd berekend als een afgeleid recht op basis van de inkomsten van de overleden echtgenoot, rekening houdend met een leeftijds criterium. Tijdens de volgende legislatuur moet meer werk gemaakt worden van de individualisering.

Ondertussen zou het overlevingspensioen moeten verdeeld worden tussen de opeenvolgende overlevende echtgenoten/wettelijk samenwonende partners van de overleden titularis, en dit naargelang het aantal huwelijks/samenwoonjaren met de overledene. In dit opzicht zal een deel van de het pensioen van de uit de echt gescheiden echtgenoot vanzelf uitdoven.

Het recht op een overlevingspensioen of overgangsuitkering moet automatisch worden onderzocht. Bij de berekening van de overgangsuitkering moeten gelijkgestelde periodes ook meegeteld worden.

De meewerkende echtgenoten/partners en overlevende echtgenoten/partners met een zelfstandigenstatuut moeten ook recht hebben op een werkloosheidsuitkering na de overgangsuitkering, als ze geen inkomen uit beroepsactiviteiten meer hebben.

Er moet onderzocht worden of het optrekken van de leeftijd van 45 naar 50 jaar niet te hoog is, rekening houdend met de vraag of de betrokkenen op die leeftijd snel een job kunnen vinden wanneer ze al een tijd niet meer beroepsactief zijn geweest en met het feit of er al dan niet voldoende begeleidingsmaatregelen voorzien zijn door de RVA/VDAB.

---

⁴¹ In de huidige regelgeving wordt het overlevingspensioen beschouwd als een werkloosheids/inactiviteitsval omdat de cumulatieplafonds voor de beroepsinkomsten en het kleine verschil tussen het bedrag van het overlevingspensioen en het loon de begunstigden ertoe aanzetten om ofwel niet meer te gaan werken ofwel hun beroepsactiviteit voor een deel terug te schroeven.

De omkaderingsmaatregelen (tewerkstellingsmaatregelen) om werk te vinden na de periode van een overgangsuitkering zullen na de zesde staats hervorming voor een deel onder de bevoegdheid van de regio's vallen. Wij vragen dat de federale overheid (RVA) en de Gewesten rekening houden met de specifieke situatie van deze langstlevenden, respectievelijk in het kader van het passief en het actief zoekgedrag (bijvoorbeeld inclusief welzijnstraject indien nodig). Weduwen/weduwnaars moeten zeker op de hoogte gebracht worden van het feit dat ze naar aanleiding van het ontvangen van een overgangsuitkering of een overlevingspensioen, hun arbeid niet moeten verminderen want dit wordt beschouwd als vrijwillige werkloosheid en het recht op werkloosheidsuitkering voor die deeltijdse arbeidsvermindering vervalt daardoor.

Zie ook adviezen Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen:

<http://www.presscenter.org/nl/pressrelease/20140321/overlevingspensioen-de-raad-voor-gelijke-kansen-eist-een-echte-hervorming> ; <http://www.raadvandegelijkekansen.be/nl/publicaties>

Individuele rechten voor iedere schoolverlater/afgestudeerde

We stellen voor om dit systeem in de nabije toekomst in te voeren: iedere afgestudeerde bouwt eigen pensioenrechten op. Maar om de pensioenkloof tussen vrouwen en mannen als gevolg van de loon- en loopbaankloof op te vangen vragen we om *volgende pistes* te onderzoeken:

Verdeling van de beroepsinkomsten over de partners voor de duur van hun relatie: splitting

Het loon of de beroepsinkomsten die in aanmerking komen voor de berekening van het pensioen van de meest verdienende partner wordt voor een deel overgeheveld naar de andere partner in functie van de opbouw van pensioenrechten/berekening.

Het kan gaan om een automatische 50/50-regeling (voorkeur Vrouwenraad);

Of, de partners kunnen voor dit systeem kiezen (dit systeem bestaat dan parallel naast het huidige: elk zijn eigen opgebouwde rechten) en bevestigen die keuze (jaarlijks) ten aanzien van de pensioeninstellingen of de databanken die de basisgegevens registreren. De verdeling kan zelf door het koppel bepaald worden: bijvoorbeeld alles wat tussen 50/50 en 40/60 ligt. Op die manier kan een onderbreking van de loopbaan of vermindering van de arbeidsduur van de ene partner worden opgevangen op het vlak van de pensioenrechten en/of een loonverschil als gevolg van sectorale loonsegregaties worden opgevangen. In dit systeem bestaan geen afgeleide rechten meer.

We vragen de beleidsmakers om na te gaan of:

- dit splittingsysteem in het nadeel zou zijn van de lagere inkomensklassen (in vergelijking met het huidig systeem);
- partners van personen uit de hoogste inkomensklassen daardoor aangemoedigd zouden worden om niet beroepsactief te zijn;
- het splittingsysteem zowel in de eerste pijler als in de tweede pijler (die ook veralgemeend moet worden) een optie is;

- een dubbele of extra bijdrage van de beroepsactieve partner van een eenverdienersgezin ook een keuzemogelijkheid kan zijn naast het splittingsysteem.

Voor een koppel dat bestaat uit twee werknemers of twee ambtenaren lijkt de splitting niet zo moeilijk uit te voeren. Maar wat doe je met een koppel waarbij er een ambtenaar en een zelfstandige is? Het probleem is dat het ambtenarenpensioen beschouwd wordt als een individueel recht (geen echtscheidingspensioen en geen gezinstarief). Hoe kunnen rechten die gefinancierd worden in één systeem deels worden overgeheveld naar een ander systeem?...

Het pensioenbedrag

- Elke hervorming van het pensioenstelsel van de eerste pijler moet tegemoetkomen aan de realiteit van de loopbanen van vrouwen en mannen en onderworpen worden aan een impactanalyse met inbegrip van de gendertoets;
- Er moeten voldoende reserves aangelegd worden om prioritair de wettelijke pensioenen te blijven garanderen;
- Een regelmatige herwaardering van de laagste en oudste pensioenen (ouder dan 15 jaar), een hogere vervangingsratio van de pensioenen ten aanzien van het verdiende loon, en deze welvaartsvast houden is noodzakelijk;
- Het bedrag van het minimumrecht per loopbaanjaar en van het plafond van het pensioenbedrag moet verhoogd worden wanneer het minimumrecht per jaar wordt toegepast;
- Het automatisch optrekken van het referentiebedrag dat toegang geeft tot voordelen en rechten (Omnio, MAF, berekening huishuur sociale woning, ...) en dit bij elke verhoging van het pensioenbedrag naar aanleiding van welvaartsaanpassingen; indexering om te vermijden dat de positieve gevolgen elders worden geneutraliseerd;
- Er zijn grote verschillen tussen de gemiddelde pensioenbedragen van de werknemers, de zelfstandigen en de ambtenaren. Deze verschillen moeten grondig geanalyseerd worden. Er moet nagedacht worden over hoe deze verschillen in de toekomst weg te werken;
- Iedereen moet blijvend geïnformeerd worden over de gevolgen van keuzes inzake loopbaanonderbreking of -vermindering voor de combinatie van beroeps- en gezinsleven op de pensioenen.

De pensioenleeftijd

In de debatten over de vergrijzing wordt vaak voorgesteld om de wettelijke pensioenleeftijd te verhogen. Mensen die in slechtere socio-economische omstandigheden leven, hebben een lagere levensverwachting. Hiermee moet rekening gehouden worden. Ook het belang van werkbaar werk voor oudere werknemers moet een aandachtspunt zijn.

De feitelijke pensioenleeftijd kan toenemen zonder dat de wettelijke pensioenleeftijd moet verhogen. Dit sluit langer werken na de pensioenleeftijd niet uit.

Aanpak van de randvoorwaarden

Om tot meer gelijkheid tussen de pensioenbedragen van vrouwen en mannen te komen is het noodzakelijk om ook de randvoorwaarden aan te pakken. Hiervoor verwijzen we naar onze aanbevelingen die te maken hebben met het wegwerken van de loonkloof en de loopbaankloof.

Notie zware arbeid

Een nieuwe invulling van het begrip zware arbeid zou meer kansen moeten bieden aan vrouwen.⁴²

Aanvullende pensioenen

Werknemers kunnen via de groepsverzekering van hun werkgever sparen voor een aanvullend pensioen. Ze staan een deel van hun loon af en ontvangen het gespaarde kapitaal als ze met pensioen gaan. Een aanvullend pensioen kan op twee manieren worden opgebouwd: via een pensioenfonds (54% deelnemers) of via een groepsverzekering (46% deelnemers). De reserves van de pensioenfondsen bedragen 20 miljard euro en die van de verzekeraars 55 miljard euro. In 2013 bouwde 75% van de werknemers (2,5 miljoen werknemers) en 45% van de zelfstandigen (370.000 zelfstandigen) een aanvullend pensioen op via hun werkgever. Dit is vier maal zoveel als tien jaar geleden. De democratisering van de tweede pijler zet zich door. Vrouwen hebben een inhaalbeweging ingezet sinds 2012: het aantal vrouwelijke werknemers met een pensioenfonds nam toe van 109.000 naar 402.000, als gevolg van de oprichting van een Vlaams en Federaal Pensioenfonds voor de non-profitsector.⁴³

18% van de vrouwen heeft een aanvullend pensioen bij pensionering. Bij mannen is dit 45% Maar wat als de werknemer uit de echt scheidt vóór hij/zij met pensioen gaat?

Volgens het [Wetsontwerp van 20 augustus 2013 tot wijziging van artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek en van diverse bepalingen inzake het huwelijksvermogensrecht, in het bijzonder met betrekking tot de levensverzekering, de vergoedingsregelingen en de gevolgen van de echtscheiding](#) moet dit bijeengespaarde kapitaal na een echtscheiding volledig

---

⁴² We verwijzen naar het item langer werken aanmoedigen in het Generatiepact van 2005 waarbij in het kader van leeftijdsbewust personeelsbeleid werkgevers zich maximaal moeten inspannen om oudere werknemers die zware arbeid verrichten lichtere jobs aan te bieden. Maar dit begrip wordt nu vrij restrictief ingevuld: nl. nachtarbeid, ploegenarbeid (minstens 3 ploegen, continu) waardoor meer mannen dan vrouwen in aanmerking komen voor lichtere jobs.

⁴³ Zie:

http://netto.tijd.be/geld_en_gezin/pensioen/Tweede_pensioenpijler_haalt_pensioensparen_in.9461966-1769.art ; <http://www.pensionfonds.be/index.php/nl/23-nieuws/nieuws/430-het-aantal-werknemers-en-zelfstandigen-dat-een-aanvullend-beroepsgebonden-pensioen-opbouwde-verdubbelde-de-voorbij-10-jaar-tot-2-8miljoen>

toebehoren aan de partner op wiens naam de *groepsverzekering* werd afgesloten. Dat is in de meeste gevallen nog de mannelijke partner. Vrouwen zouden, door het feit dat ze vaker financieel afhankelijk zijn van hun partner (o.m. door de combinatie van arbeid met zorgtaken), de dupe zijn van dergelijke maatregel. De economisch zwakste partner zou bovendien langs de rechtbank moeten passeren om te verkrijgen waar zij/hij recht op heeft. De bepaling van een billijke compensatie via een onderhoudsuitkering is echter een onmogelijke opdracht voor rechters. Daarvoor is ons pensioenstelsel veel te ingewikkeld. Bovendien hebben volgens het Grondwettelijk Hof (arrest GH 54/99 en GH 136/2011) en het Hof van Cassatie beide partners recht op de helft ervan. Deze hoogste rechtscolleges beschouwen het groepsverzekeringkapitaal als een deel van het gemeenschappelijk vermogen van beide echtgenoten. Uiteindelijk is dit wetsontwerp niet gestemd.

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau dat het aanvullend pensioen:

- volledig gedemocratiseerd wordt;
- als loon moet beschouwd worden. Het behoort dus tot de huwelijksgemeenschap, zodat het bij echtscheiding mee verdeeld wordt onder de ex-partners.⁴⁴ Daarom vragen we een splitting van het recht, zelfs ongeacht het stelsel waaronder men gehuwd was. Dit recht kan dan ineens uitgebreid worden naar de wettelijk samenwonenden.

Sociale bijstand

Sinds 1 oktober 2002 is de wet betreffende het recht op maatschappelijke integratie van kracht (Wet van 26 mei 2002).

Dat recht belichaamt een meer actieve visie van het recht op deze uitkering en wordt ingevuld:

- ofwel door werk;
- ofwel door de toekenning van het leefloon, al dan niet in het kader van een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie.

Leefloon

Na een lichte stabilisering in 2011-2012 stijgt de groei van het aantal leefloners door de samenloop van de gevolgen van de crisis enerzijds en door de wijziging van de arbeidsmarkt anderzijds. Dit laatste treft vooral personen die zich reeds in preciaire situaties bevinden (uitzendwerkers, deeltijds werkenden, jongeren, vrouwen met gezinslast,...). In 2012 waren er gemiddeld 95.352 begunstigden, terwijl het er 98.213 waren gedurende de eerste acht maanden van 2013.⁴⁵

---

⁴⁴ Zie Vrouwenraadpersbericht 9 oktober 2013 http://www.vrouwenraad.be/p_801.htm

⁴⁵ <http://www.mi-is.be/be-nl/studies-publicaties-en-statistieken/versnelling-van-de-groei-van-het-aantal-leefloners>

In 2012 bestond de categorie samenwonenden uit 53% mannen en 47% vrouwen, de categorie alleenstaanden uit 57,4% mannen en 42,6% vrouwen en de categorie met gezinslast uit 17,8% mannen en 82,2% vrouwen.⁴⁶

Het leefloon heeft als doel om mensen zonder bestaansmiddelen uit de armoede te houden. Leefloonuitkeringen zijn forfaitaire bedragen waarvan de hoogte afhangt van de categorie waartoe men behoort (bedragen vanaf 1 september 2013):

- samenwonend: 544,91 euro
- alleenstaand: 817,36
- gezinslast: 1.089,82

De Europese armoedegrens (60 % van het mediaaninkomen) bedraagt 1.000 euro voor een alleenstaande en 2.101 euro voor een gezin.

Sinds enkele jaren is er een structureel welvaartsmechanisme om deze uitkeringen te laten evolueren maar dat neemt niet weg dat het leefloon nog een stuk onder de armoederisicogrens ligt en onder de budgetstandaard.⁴⁷ Een aantal gesanctioneerde werklozen komt door het versterkte activeringsbeleid terecht bij het OCMW. Maar een aantal OCMW's weigeren automatisch leefloon toe te kennen aan gesanctioneerde werklozen.

De behandeling van de categorie samenwonend gebeurt niet op een uniforme manier door de OCMW's.⁴⁸ Dit zorgt voor rechtsonzekerheid en houdt zelfs een risico in dat gezinnen ertoe aangezet worden om uit elkaar te gaan.

De Vrouwenraad vraagt:

Op federaal niveau:

- Voor de komende jaren een graduele verhoging van het bedrag van het leefloon boven de Europese armoederisicogrens en de afschaffing van de categorie samenwonend in het kader van onze eis voor eigen rechten. En in afwachting daarvan minstens een uniforme behandeling door alle OCMW's wat betreft de

---

⁴⁶ POD Maatschappelijke Integratie, Statistisch verslag 13.2; [bulletin_2013.2_nl.pdf](#); De categorie met gezinslast bevat zowel eenoudergezinnen als huishoudens van samenwonenden (echtgenoten of levenspartners).

⁴⁷ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. Sociale bescherming en armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie, Tweejaarlijks verslag 2012-2013, p 51.

Het criterium dat wordt gehanteerd om het risico op armoede na te gaan, is de grens van 60 % van het mediaan nationaal equivalent inkomen. Wanneer het totale gezinsinkomen onder die drempel ligt, is sprake van een verhoogd risico op armoede.

⁴⁸ Steunpunt tot bestrijding van armoede, Idem, p. 24.

voorwaarden die gelden voor de samenwonenden. Gesanctioneerde werklozen mogen niet geweigerd worden door de OCMW's;

- Op het vlak van werkbereidheid moeten leefloners beter geïnformeerd worden over beroepsprocedures in geval van sancties en ze moeten begeleid worden in geval van beroep;
- Een evaluatie van sancties van leefloners; kwantitatief en kwalitatief en gendergevoelig;
- Het onderzoek naar de bestaansmiddelen (o.a. verrekening van andere inkomsten, vrijgestelde bedragen, de toegepaste fictieve rentevoeten om de bijdrage van spaargeld in de bestaansmiddelen te ramen,...) moet ook op uniforme wijze gebeuren door alle OCMW's. De fictieve rentes (6 en 10%) moeten verlaagd worden.

Inkomensgarantie voor ouderen

De inkomensgarantie voor ouderen (IGO) is gecreëerd door de wet van 22 maart 2001 tot instelling van een inkomensgarantie voor ouderen, tot vervanging van de regeling "gewaarborgd inkomen voor bejaarden" (GIB). De IGO-regeling keert een uitkering toe aan de ouderen die de pensioengerechtigde leeftijd (65 jaar) hebben bereikt maar die omwille van omstandigheden hun loopbaan niet voldoende hebben kunnen uitbouwen om over voldoende opgebouwde rechten - een eigen pensioen - te beschikken. De IGO wordt toegekend aan personen die niet over eigen inkomsten beschikken of slechts over inkomsten die lager liggen dan de IGO.

Samenwonenden, die hun hoofdverblijfplaats delen met een of meer andere personen, ontvangen een basistarief en alleenstaanden een verhoogd tarief. De IGO is een individueel recht. De hervorming van 14 maart 2013 voorziet dat in 2014 bij de samenwonenden nog enkel zal rekening gehouden worden met de samenwonende huwelijkspartner of wettelijk samenwonende. Met de bestaansmiddelen van andere samenwonenden zal geen rekening meer worden gehouden.

Er wordt een middelenonderzoek uitgevoerd en bepaalde inkomsten zijn vrijgesteld: 743,68 euro (te verhogen met 123,95 euro per kind ten laste) van het kadastraal inkomen en 6.200 euro van de spaartegoeden. De tweede schijf van 6.200 tot 18.600 euro wordt verondersteld een rente van 4% op te leveren en alles boven 18.600 euro een rente van 10%. Deze rente wordt door betrokkenen en middenveldorganisaties als onrealistisch beschouwd. Ook het KI weerspiegelt niet altijd de effectieve huurwaarde en houdt vaak geen rekening met de staat van de woning en de kosten/lasten.⁴⁹

Op 1 januari 2013 waren er⁵⁰:
66.670 vrouwen, waarvan:

---

⁴⁹ Steunpunt tot bestrijding van armoede, Idem, p. 108.

⁵⁰ RVP: [Jaarlijkse statistiek van de uitkeringsgerechtigden 2013](#), p. 271

- 12.846 die in aanmerking komen voor de toekenning van het basisbedrag
- 53.804 die in aanmerking komen voor de toekenning van het verhoogd basisbedrag
- 20 niet verdeelde gevallen

34.743 mannen, waarvan:

- 17.078 die in aanmerking komen voor de toekenning van het basisbedrag
- 17.661 die in aanmerking komen voor de toekenning van het verhoogd basisbedrag
- 4 niet verdeelde gevallen

Er waren 1.959.125 65-plussers op 1 januari 2013⁵¹

De uitkeringen waren op 1 september 2013 vastgesteld op: 1.011,70 euro/maand voor de alleenstaande en op 674,46 euro/maand voor de samenwonende. De budgetstandaard voor ouderen toont aan dat zij een hoger bedrag dan de IGO nodig hebben om rond te komen, ook omwille van extra gezondheids- of verzorgingskosten.⁵²

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

- Het optrekken van de IGO tot een niveau dat voldoende hoog is om een menswaardig leven te leiden, conform met het bedrag van het minimumpensioen en de laagste pensioenen;
- Procedure van automatische rechtentoekenning;
- Een evaluatie van de nieuwe regelgeving met betrekking tot de verrekening van het samenwonen;
- Het evalueren van de elementen van de berekeningswijze (vrijgestelde bedragen en de toegepaste fictieve rentevoeten om de bijdrage van spaargeld in de bestaansmiddelen te schatten) om onrechtvaardigheden op te sporen en weg te werken;
- Een betere inschatting van de impact van het hebben van een eigen woning;
- Wanneer IGO-bedragen worden aangepast of wanneer er veranderingen zijn in de gezinssituatie moet de RVP een automatische aanpassing doorvoeren.

Aandachtsgroepen

Eenoudergezinnen

Eenoudergezinnen hebben meer kans om terecht te komen in de laagste inkomenscategorieën en in meer algemene zin bevinden zij zich vaker in een

---

⁵¹ [Structuur van de bevolking volgens leeftijd en geslacht](#)

⁵² Van Thielen Leen, e.a., Minibudget: Wat hebben gezinnen nodig om menswaardig te leven in België? Onderzoek gefinancierd door Federaal Wetenschapsbeleid, Brussel, 2010, [Minibudget: Wat hebben gezinnen nodig om menswaardig te leven ...](#)

probleemsituatie wat hun budget betreft. Deze moeilijkheden hebben ook te maken met de toegang tot de arbeidsmarkt en tot de huisvesting. De eenoudergezinnen in de Vlaamse gemeenten vertonen een hogere activiteitsgraad en een kleinere werkloosheidsgraad dan het Belgische gemiddelde. Ofwel werken vrouwen in een eenoudersituatie voltijds (en beschikken over weinig middelen om hun gezinsleven in te richten), ofwel moeten zij een beroep doen op sociale bijstand en zijn ze niet aanwezig op de arbeidsmarkt.

Op het gebied van het welzijn van het kind vervult de Belgische welvaartsstaat zijn rol terdege, conform het gemiddelde van de Europese landen. Dat is onder meer het geval met de inkomenssteun voor gezinnen met kinderen jonger dan 18 jaar en voor gezinnen met kinderen die onder de armoedegrens leven. In dat geval helpen de sociale overdrachten om het risico op kinderarmoede met 14% te verkleinen. Diezelfde sociale voordelen zijn meer in het bijzonder gericht op eenoudergezinnen waardoor het armoederisico van deze kinderen met 27% wordt verlaagd. Deze twee verminderingen van het armoederisico zijn grotendeels gelijkaardig met de inspanningen die gemiddeld worden geleverd door alle Europese landen. Maar in het bijzonder komt in België armoede in verhouding meer voor bij de jongste kinderen (0 tot 5 jaar), bij eenoudergezinnen en bij gezinnen met een lagere arbeidsintensiteit.⁵³

Op basis van diverse onderzoeken stellen we vast dat eenoudergezinnen meer kans hebben op stress, gezondheidsproblemen, werkloosheid, sociale uitsluiting en armoede. Bijna een derde van de eenoudergezinnen heeft een verhoogd risico om in de armoede te belanden. Dit heeft te maken met een kwetsbaarheid als gevolg van familiale, economische en ruimtelijke omstandigheden. De belangrijkste problemen waar eenoudergezinnen mee te maken hebben, komen voort uit de ontoereikende kostendekking van de kinderbijslagen en fiscale voordelen; een ontoereikend beroepsinkomen (ook het gewaarborgd minimumloon); de vaak te lage raming van het onderhoudsgeld voor de kinderen.

Globaal gezien is een op vier gezinnen met kinderen in België een eenoudergezin. In Vlaanderen bedraagt het aandeel eenoudergezinnen 9,2%. In 82,5% van de Belgische eenoudergezinnen is de ouder een vrouw.⁵⁴ Eenoudergezinnen vormen wel geen homogene groep.⁵⁵

---

⁵³ Armoede in België. Jaarboek 2012.

⁵⁴ Voor meer cijfergegevens verwijzen we naar het hoofdstuk 'De beroepstrajecten van eenoudergezinnen in België' in Armoede in België. Jaarboek 2014.

⁵⁵ In dit opzicht verwijzen we naar de Raad van de gelijke kansen voor Mannen en Vrouwen, Advies Nr. 125 van 18 december 2009: met betrekking tot **eenoudergezinnen**. Zie: http://www.raadvandegelijkekansen.be/nl/publicaties/onze-adviezen?p=2#a_container (dit advies werd door de Vrouwenraad voorbereid).

In Vlaanderen ziet de sociaaleconomische positie van eenoudergezinnen er in 2009 als volgt uit⁵⁶:

	N	%
Loontrekkend	108.997	51,6
Zelfstandig	15.107	7,1
Werkzoekend	13.747	6,5
Inactief zonder leefloon of financiële hulp	50.720	24,0
Leefloon of financiële hulp	4.634	2,2
Ander	18.188	8,6
totaal	211.393	100

De tewerkstellingsgraad van eenoudergezinnen is lager dan die van tweeoudergezinnen. Eenoudergezinnen zijn sterker vertegenwoordigd in de categorieën werkzoekend, inactief zonder leefloon en financiële hulp, leefloon en financiële hulp.

Globaal gezien werkt 41,4% van de alleenstaande moeders (en 16,9% van de alleenstaande vaders) in België op deeltijdse basis. Deeltijds werk blijkt enkel mogelijk wanneer het inkomen wordt aangevuld met onderhoudsgeld of een inkomensgarantie-uitkering. Bij de voltijds werkende alleenstaande moeders bedragen de percentages 47,5% als er één kind is en 68,4% als er drie of meer kinderen zijn. De werkloosheidsgraad ligt hoger bij alleenstaande moeders dan bij vrouwen uit koppels. Inzake de terugkeer op de arbeidsmarkt, blijken laaggeschoolde werkzoekende alleenstaande moeders een voorkeur te hebben om hun werkloosheidsuitkering te behouden. De regelgeving om hen geleidelijk weer aan het werk te helpen is niet optimaal want ze kunnen niet meer dan een paar uur bovenop hun werkloosheidsuitkering werken (uitgezonderd de PWA-cheques en zelfstandige in bijberoep).

In Vlaanderen zijn er vier types van socio-professionele trajecten bij alleenstaande moeders te onderscheiden in de leeftijdsgroep 25-44 jaar:

- De grootste groep werkt voltijds (40,7%) en is na de scheiding overgeschakeld van deeltijds naar voltijds werk. Deze vrouwen hebben hogere inkomens en 47% heeft slechts één inwonend kind.
- Een vierde is inactief, werkloos of afhankelijk van een leefloon of financiële hulp. Deze groep bevindt zich in de meest precaire situatie. 96% heeft een maandelijks bruto inkomen onder 1.250 euro en bij 67% ligt het beneden 874 euro. De kinderen uit deze groep zijn wat ouder. 25,5% van deze moeders heeft drie of meer kinderen.
- 19,3% wisselt periodes van deeltijds werk af met periodes van voltijds werk. Deze moeders zijn wat jonger en hebben vaak ook twee kinderen die ook jonger zijn dan in de andere groepen. Bijna 70% heeft een maandelijks bruto inkomen van minder dan 1.250 euro.

---

⁵⁶ Armoede in België. Jaarboek 2014, p. 98

- 15,33% blijft deeltijds werken; in deze groep zitten iets oudere vrouwen en 54,4% heeft twee kinderen en 83,6% heeft één kind tussen 3 en 11 jaar. Meer dan 40% moet het stellen met een bruto-inkomen van minder dan 1.250 euro per maand.

Zonder omkaderende maatregelen dreigt het activeringsbeleid zeker de groep alleenstaande moeders nog meer in de precariteit te duwen. Het leefloon biedt wel een basisbescherming maar is niet voldoende en het degressiviteitsbeleid van de uitkeringen in de werkloosheid zal hun inkomen nog meer in gevaar brengen.

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

Zie hiervoor het Advies nr. 125 van 18 december 2009 van de Raad van de Gelijke Kansen voor mannen en vrouwen over eenoudergezinnen.

De Vrouwenraad vraagt op Vlaams niveau:

Om de trajecten van alleenstaande moeders/ouders beter te beschermen en te ondersteunen (welzijn, toegang tot kwalificerende opleidingen, kinderopvang, werkherleving).

Huishoudpersoneel

Wereldwijd beschouwt men huishoudelijk werk als losstaand van de arbeidsmarkt. Men associeert het al eeuwenlang met onbetaalde arbeid door vrouwen in het eigen huishouden. Wanneer -hoofdzakelijk- vrouwen diezelfde huishoudelijke taken in dienstverband uitoefenen bij een ander gezin, beschouwt men dit evenmin als volwaardig werk.

De huidige positie van huishoudpersoneel in België en de rest van de wereld toont dat deze historische onderwaardering hardnekkig is en bijgevolg moeilijk te kenteren. Het is voor de Vrouwenraad daarom van essentieel belang om een van de actoren te zijn in de aanloop naar een historische ommezwaai en een actieve rol te spelen in de daadwerkelijke opwaardering van huishoudelijke diensten.

Op 16 juni 2011 werden de Conventie 189 en Aanbeveling 201 van de Internationale Arbeidsorganisatie goedgekeurd. De toepassing van de IAO-Conventie en de Aanbeveling zou ook in België moeten leiden tot een beter statuut voor huishoudelijk werk.

Op 5 december 2013 ratificeerde het Federaal Parlement de IAO-Conventie 189 voor Waardig Werk voor Huishoudpersoneel. Gezien het gemengde karakter van dit verdrag is ook de toestemming nodig van de Gewesten en de Gemeenschappen. Pas als de drie gemeenschappen en het Brusselse Gewest elk afzonderlijk het verdrag ratificeren, kan de IAO België als ondertekenend land registreren. De [ratificatie](#) focust zich vooral op de uitbreiding van de sociale zekerheidswetgeving voor deeltijdse dienstboden en van de welzijnswetgeving op de gehele dienstbodensector. Op 22 januari 2014 ratificeerde het Vlaams parlement het Verdrag.

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:⁵⁷

Op korte termijn:

- Een verbetering van het dienstbodestatuut (aanpassing van de tewerkstellingsvoorwaarden opdat de bestaande discriminaties zouden verdwijnen);
- De invoering van een derdepartijsysteem voor dienstboden; in tegenstelling tot het systeem van de dienstencheques gaat het hier om niet-gesubsidieerde arbeid;
- Een goede doorlichting van de tewerkstelling van het huishoudpersoneel in België om een duidelijke afbakening te krijgen tussen de tewerkstelling via het stelsel van de dienstencheques en het derdepartijsysteem van het overige huishoudpersoneel;
- Een grondige evaluatie van de dienstenchequesector bij de hervorming van de andere huishoudelijke diensten;
- Effectieve beschermingsmechanismen voor huishoud-st-ers (ook zonder wettig verblijf);
- Verduidelijking van de voorwaarden voor toekenning van arbeidskaart B voor dienstboden;
- Betrekken van huishoud-st-ers bij de uitreiking van de arbeidskaart en mogelijkheid tot verkrijgen van arbeidskaart B als niet-inwonende dienstbode.

Op lange termijn:

- De uitwerking van een algemene definitie en gemeenschappelijk statuut van het personeel tewerkgesteld in de huishoudelijke economie, voor de uitwerking van een profiel en een verloning in functie van het (gedifferentieerd) takenpakket;
- De aanpassing van de beroepenfiches en een aanbod van vorming en opleiding op maat van (kandidaat-)werknemers. Er worden ook mechanismen uitgewerkt voor de erkenning van competenties;
- Het derdepartijsysteem wordt ook een intermediaire structuur voor andere werknemers die in en rond het huishouden tewerkgesteld zijn als arbeiders of bedienden: het kan gaan om werknemers die huishoudelijke taken combineren met privé-kinderopvang of enkel privé-kinderopvang verlenen of om huishoud-st-ers die huishoudelijke taken verrichten voor minstens x aantal uren bij eenzelfde gezin;
- Het behoud van een eenvormige fiscale aftrek voor gebruikers/werkgevers (derdepartijsysteem);
- De uitwerking van een sensibilisatiecampagne en een goed functionerend informatie- en ondersteuningspunt voor alle stakeholders;
- Afsluiten van bilaterale akkoorden die de overdracht van sociale rechten van buitenlandse huishoud-st-ers aan andere staten mogelijk maakt;

---

⁵⁷ Vrouwenraad dossier en aanbevelingen [Huishoudpersoneel - Achter gesloten deuren](#)

- Arbeidskaarten die geldig zijn voor de volledige sector i.p.v. voor één bepaalde werkgever;
- Maatregelen om het diplomatiek huishoudpersoneel efficiënter te beschermen en de afhankelijkheidsrelatie tussen huishoudsters en diplomaten zo maximaal mogelijk te beperken.

Kortom, op lange termijn moet er werk gemaakt worden van de herwaardering van huishoudelijk werk. Er moet een volwaardige sector zijn voor de tewerkstelling van al het huishoudpersoneel (verbreding van de definitie en/of afstemming van statuten) en informatie moet gemakkelijk toegankelijk zijn en administratief vergemakkelijkt worden. Werknemers moeten voldoende bescherming krijgen. Er moet ook worden erkend dat buitenlandse vrouwen (zonder wettig verblijf) huishoudelijke jobs doen en daarom moeten arbeidskaarten toegankelijker gemaakt worden. Op korte termijn heeft het dienstbodestatuut aanpassingen nodig om de bestaande loon- en arbeidsvoorwaarden te verbeteren. De invoering van een derdepartijsysteem en infopunt kan op lange termijn voor de hele sector geldig zijn en alvast op korte termijn voor de dienstboden.

Mantelzorgers

De meeste mantelzorgers zijn vrouwen (60 tot 80 %). Ze komen voornamelijk uit de groep van de 45- tot 65-jarigen. Ruim de helft gaat minder uit werken of stopt er volledig mee. Bijna 60 % van de werkenden slaagt er niet in om de arbeidstijd aan te passen. De helft van de mantelzorgers heeft het financieel moeilijk.

Mantelzorgorganisaties zijn al lang vragende partij voor een wettelijke erkenning van de mantelzorger. Het regeerakkoord van december 2011 kondigde aan dat de mantelzorger op meer waardering zal kunnen rekenen, in overeenstemming met de budgettaire mogelijkheden. Dit resulteerde in de wet van 12 mei 2014 betreffende de erkenning van de mantelzorger die een persoon met een grote zorgbehoefte bijstaat. Dergelijke symbolische of morele erkenning zet volgens de Vrouwenraad de deur open naar de invoering van een juridisch statuut. Zo'n statuut omvat in principe procedures, voorwaarden en controlemechanismen. Het zal echter de nodige flexibiliteit missen omdat de mantelzorger zich meermaals aan diverse situaties moet aanpassen. In de praktijk zorgen vaak meerdere personen voor een zwaar zorgbehoevende, maar de ene doet al meer dan de andere. Elke mantelzorger heeft ook een eigen draagkracht. Daarom is de Vrouwenraad niet te vinden voor de idee van een 'centrale' mantelzorger waarbij de relatie met de zwaar zorgbehoevende in een contract gegoten wordt.

Integendeel, iedereen, zowel mannen als vrouwen, moet dezelfde kansen krijgen om mantelzorg te bieden binnen een sociaal beschermingskader, met toekenning van billijke rechten.

De Vrouwenraad pleit op federaal niveau: voor een betere sociale bescherming van de mantelzorger en niet voor een wettelijk statuut.⁵⁸ Dit kan onder meer door verbeteringen aan te brengen in socialezekerheidssectoren. Er bestaan immers al regelingen waar mantelzorgers gebruik van kunnen maken, zoals de thematische verloven, het tijdskrediet, diverse uitzonderlijke verloven, regelingen voor werknemers ouder dan 55 jaar. Wij vragen om na te gaan of een bijkomend themaverlof, namelijk het ‘mantelzorgverlof’ (gelijkgesteld voor de pensioenberekening), een optie is. Een uitkeringsgerechtigde werkloze zou mits toestemming van het gewestelijk RVA-bureau ook aan mantelzorg kunnen doen. De overheden moeten in elk geval blijven investeren in professionele zorgvoorzieningen voor zwaar zorgbehoevenden en het principe van de financiële autonomie (cfr. de zorgverzekering) van de zorgbehoevende moet ook gehandhaafd blijven.

Onthaalouders

Het bestaande ‘sui generis’ statuut voor onthaalouders die werken via een dienst biedt maar een beperkte inkomenszekerheid en sociale bescherming. Onthaalouders krijgen nog altijd geen loon maar een onkostenvergoeding. Ze krijgen geen dertiende maand, geen eindejaarspremie, ze hebben een beperkt ziekteverlof.

De Vrouwenraad is wel tevreden dat de zelfstandige sector onder dezelfde CAO valt als de erkende kinderdagverblijven zodat op termijn hopelijk positieve effecten gegenereerd worden. Het kaderdecreet kinderopvang ziet zich als aanvulling op andere decreten en wetten. Daarom vraagt de Vrouwenraad dat de Vlaamse Regering ook aandringt via een interministeriële conferentie op de uitwerking van een volwaardig arbeidsstatuut voor de onthaalouders. Het decreet geeft aan dat de Vlaamse Regering nadere regels kan bepalen om vernieuwende projecten te organiseren en te subsidiëren. Hierbij vragen we om o.a. experimenten te stimuleren die samenwerkingsverbanden tussen onthaalouders stimuleren, die de introductie van het coöperatieve model en het concept van de draagkracht beter operationaliseren. Dit om een verdergaande commercialisering van de sector te vermijden en kinderopvang als basisrecht voldoende te garanderen.

De Vrouwenraad vraagt op federaal en Vlaams niveau: de overstap van een “sui generis”-statuut naar een volwaardig statuut.

Personen met een handicap/beperking

Zie hoofdstuk Tegemoetkomingen – werk voor personen met een handicap.

---

⁵⁸ Vrouwenraadossier en aanbevelingen: Een betere sociale bescherming van de mantelzorger, 2013

Vrouwelijke zelfstandigen

In 2012 waren er 653.439 mannelijke zelfstandige ondernemers en 335.128 vrouwelijke zelfstandige ondernemers.⁵⁹

De belangrijkste obstakels voor vrouwen om zelfstandige ondernemer te worden zijn:⁶⁰

- De angst voor een onzeker statuut;
- Het gebrek aan structuren voor kinderopvang;
- Het gebrek aan begeleiding en aan financieringsmogelijkheden.

In 2009 werd door de federale overheid een 'Familieplan' gestart om de genderdimensie bij de verbetering van het sociaal statuut van de zelfstandigen op te nemen. Dit plan leidde al tot een reeks maatregelen voor de betere combinatie van werk en privé:

- De verhoging van de moederschapsuitkering en voor adoptieverlof sinds 1 juli 2012;
- De integratie van de genderdimensie bij steunmaatregelen voor ondernemerschap, o.a.:
  - o Informatieplicht van banken over bestaande krediettypes voor KMO's en de kredietgever die op zoek moet naar het krediettype dat het best past bij de noden van de betrokken (startende) ondernemer;
  - o Informatieplicht over de belangrijkste elementen in het kredietcontract;
  - o Informatieplicht wanneer de bank weigert om een krediet toe te kennen;
  - o Beperkte wederbeleggingsvergoedingen in geval van vervroegde terugbetaling

Deze maatregelen hebben al tot een toename van het aantal vrouwelijke zelfstandigen geleid: van 314.199 in 2011 naar 335.128 in 2012.

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

Een evaluatie van de integratie van de genderdimensie in maatregelen tot verbetering van het statuut van de zelfstandigen en ondersteuning van het ondernemerschap en op basis van de resultaten bijkomende maatregelen.

Zwangere werkneemsters

De wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen mannen en vrouwen stelt een onderscheid op grond van zwangerschap of moederschap gelijk met een direct onderscheid op grond van geslacht. In deze wet staat ook dat een dergelijk onderscheid niet mag gemaakt worden met betrekking tot de toegang tot arbeid (bijvoorbeeld werkaanbiedingen, selectie- en aanstellingscriteria).

Het Instituut voor de Gelijkheid van vrouwen en mannen publiceerde in 2010 de resultaten van een onderzoeksproject 'Zwanger op het werk. De ervaringen van werkneemsters in

---

⁵⁹ Jaarrapport RSVZ 2012.

⁶⁰ O.a. Studie: De stap zetten – stand van zaken en aanbevelingen, MC²cvba, 2007

België⁶¹ en in 2013 'Zwanger op het werk. Gids voor werkneemsters en werkgevers voor een discriminatievrije behandeling'⁶² naar aanleiding van klachten van zwangere vrouwen die gediscrimineerd worden. Het Instituut ontving in 2012 226 klachten en 139 vragen om informatie gericht aan de juridische dienst, in totaal dus 365 meldingen, evenals 128 vragen bestemd voor de andere diensten van het Instituut. Het aantal meldingen steeg met 21% ten opzichte van 2011, het aantal informatieaanvragen met 26% en het aantal klachten met 18%. De meldingen met betrekking tot gevallen van discriminatie van vrouwen wegens *zwangerschap*, bevalling of moederschap vertegenwoordigen *31% van de meldingen in het domein van het werk*. In dit domein dient een derde van de vrouwen klacht in wegens zwangerschapsdiscriminatie. De klachten over zwangerschapsdiscriminatie nemen toe.

De Vrouwenraad vraagt op federaal en Vlaams niveau:

- Dat vakbonden en werkgevers aan de slag gaan met 'Zwanger op het werk. Gids voor werkneemsters en werkgevers voor een discriminatievrije behandeling' en initiatieven nemen voor correcte informatieverstrekking;
- Dat de overheden, de vakbonden en de werkgevers de problematiek 'zwangerschapsdiscriminatie' en het opnemen van vaderschapsverlof hoog op de agenda zetten vooral tegen de 'banalisering van de discriminatie van zwangere werkneemsters' en een actieplan ontwikkelen.

Vlaamse sociale bescherming

Welke Vlaamse kinderbijslagen?

Het federaal regeerakkoord van 1 december 2011 kondigde de overdracht van de gezinsbijslagen (geboortepremie, adoptiepremie en kinderbijslagen) naar de Gemeenschappen aan. Deze overdracht biedt volgens de Vrouwenraad kansen om het stelsel te vereenvoudigen, doelmatiger en rechtvaardiger te maken.

Het stelsel van kinderbijslagen is nu erg complex: er bestaan honderden verschillende bedragen, gekoppeld aan leeftijden, rang van het kind, de situatie van het gezin, de werksituatie van de ouder(s),... en er is een evolutie naar steeds meer selectieve maatregelen met de invoering van de sociale- en de eenoudertoeslagen.

---

⁶¹ http://igvm-iefh.belgium.be/nl/publicaties/zwanger_op_het_werk_de_ervaringen_van_werkneemsters_in_belgi_.jsp?referer=tc:336-101656-64

⁶² http://igvm-iefh.belgium.be/nl/publicaties/zwanger_op_het_werk_gids_voor_werkneemsters_en_werkgevers_voor_een_discriminatievrije_behandeling_.jsp

De overheveling naar Vlaanderen zal veel geld, tijd en middelen kosten. De Vrouwenraad vraagt dat de overheden hiervoor een voldoende lange overgangperiode voorzien en dat de vier stelsels (werknemers, ambtenaren, zelfstandigen en de gewaarborgde kinderbijslag) ondertussen lang genoeg blijven draaien vooraleer ze op een verantwoorde manier gesplitst worden.⁶³

Kinderen in gezinnen mogen geen slachtoffer worden van het overhevelingsproces en de maandelijkse storting van kinderbijslag moet gegarandeerd zijn.

Het huidig budget van de kinderbijlagen moet volledig naar de gemeenschappen worden overgeheveld en het Fonds voor Collectieve Uitrusting en Diensten (FCUD) moet ontbonden worden en de middelen moeten verdeeld worden over de Gemeenschappen. Vlaanderen moet hiermee de kinderopvang financieren.

De Vlaamse kinderbijlagen zullen in de toekomst voor de Vrouwenraad kunnen bestaan uit:

- de geboortepremie
- de adoptiepremie
- de maandelijkse kinderbijslag
- de jaarlijkse schoolpremie
- de premie voor het jonge kind (= nieuwe Vlaamse maatregel van 2012 die nog moet geconcretiseerd worden)

De bijlagen moeten een recht van het kind in een gezin zijn – een universele premie, gefinancierd uit algemene middelen. Voor elk kind wordt hetzelfde basisbedrag uitgekeerd met een toeslag voor leeftijdsfases, voor kinderen met een handicap en kinderen die in een precaire gezinssituatie opgroeien.

Er mag geen voorwaardelijkheid zijn qua gezinsvorm (twee- of eenoudergezinnen, een- of tweeverdienersgezinnen, nieuw samengestelde gezinnen, enzovoort), noch qua werknemersstatuut. De rang van het kind moet worden afgeschaft.

De toekenning moet automatisch verlopen, zo niet zullen er altijd gezinnen zijn die hun kinderbijlagen niet aanvragen omdat ze onvoldoende geïnformeerd zijn. Dit is de zogenaamde non-take-up.

Het systeem van rechtgevende (kind), rechthebbende en bijslagtrekkende zal worden aangepast ingevolge het invoeren van het woonplaatsbeginsel. Daardoor wordt de categorie rechthebbende afgeschaft.

---

⁶³ Vrouwenraad dossier en aanbevelingen [Welke Vlaamse kinderbijlagen? 2013](#)

Wat de bijslagtrekkende betreft, pleit de Vrouwenraad voor de keuzevrijheid tussen de ouders en indien de ouders niet akkoord gaan is de moeder de bijslagtrekkende⁶⁴. Of indien de ouders het kind niet opvoeden, is de bijslagtrekkende degene die het kind opvoedt.

Vlaamse sociale bescherming in uitbouw

De Vlaamse sociale bescherming is in volle uitbouw. De Vlaamse zorgverzekering (2001) is ingebed in een basisdecreet van 13 juli 2012 over de Vlaamse sociale bescherming, waarin ook de premie voor het jonge kind en de maximumfactuur in de thuiszorg zijn opgenomen. Het is nog wachten op de middelen om dit te realiseren.

De Vrouwenraad vult het begrip Vlaamse sociale bescherming ruimer in dan wat er in het decreet staat. De overdracht van bepaalde federale bevoegdheden (bijvoorbeeld de gezinsbijlagen, belastingverminderingen die betrekking hebben op wonen), conform het federaal regeerakkoord van 1 december 2011, zal volgens ons ook een belangrijke rol gaan spelen op het vlak van de Vlaamse sociale bescherming.

Bovendien heeft de Vlaamse overheid al heel wat maatregelen - diverse tegemoetkomingen - genomen in verschillende bevoegdheidsdomeinen, die we ook als vormen van sociale bescherming beschouwen.

Het Vrouwenraaddossier 'Vlaamse sociale bescherming en tegemoetkomingen' 2012⁶⁵ zoemt in op het gros van maatregelen die er al in Vlaanderen genomen zijn. Vervolgens maken we op basis van de principes solidariteit en verzekering een vergelijking van de federale sociale zekerheid (of de werknemersverzekering), de federale sociale bijstand, de nieuwe Vlaamse volksverzekering die stilaan vorm krijgt via het basisdecreet Vlaamse sociale bescherming en ook nog de hele reeks van tegemoetkomingen vanuit diverse Vlaamse bevoegdheidsdomeinen.

Op basis van een begrippenkader inzake solidariteit stellen we vast dat het solidariteitsgehalte in principe het hoogst is bij de volksverzekering, gevolgd door de bijstand en vervolgens de sociale zekerheid. Maar door allerlei voorwaarden en criteria (inkomensbegrip, gezinssamenstelling,...) en de toename van selectieve maatregelen (uitkeringen) voor specifieke kwetsbare groepen stellen we ongelijke behandelingen vast, waaronder genderongelijkheid.

De Vrouwenraad vraagt op Vlaams niveau:

Dat er bij de verdere uitbouw van de Vlaamse sociale bescherming aandacht is voor een hoge mate van solidariteit mét gendergelijkheid. Bepaalde Vlaamse maatregelen blijven

⁶⁴ Dit voorstel is volgens de Vrouwenraad verantwoord zolang er sprake is van een loopbaankloof v/m.

⁶⁵ Zie Vrouwenraaddossier en aanbevelingen: [Vlaamse sociale bescherming en tegemoetkomingen](#)

verbonden met de federale sociale bescherming en het zou niet de bedoeling mogen zijn dat de bestaande onrechtvaardigheden in de federale sociale bescherming worden meegenomen of bestendigd in de Vlaamse sociale bescherming waardoor er in feite een cumul van onrechtvaardigheden en genderongelijkheden zou ontstaan.

Vandaar het belang van een gendertoets, een armoedetoets en een systematische screening op automatische rechtentoekenning op alle toekomstige maatregelen op het vlak van de Vlaamse sociale bescherming en ook bij de herziening van bestaande maatregelen.

Compensatieclausules

Het Vlaamse gelijkekansenbeleid wil koppels bewust maken van de impact van loopbaankeuzes en hen ertoe aanzetten in een relatie dit thema niet uit de weg te gaan en hier onderling afspraken over te maken. Daarvoor kan je compensatieclausules laten opnemen in het huwelijks- of samenlevingscontract.⁶⁶

De Vrouwenraad vindt dit een zeer waardevol initiatief, want het wijst koppels op mogelijke risico's en gevaren en zet aan tot reflectie en actie. Maar het blijft een vrijblijvende individuele aanpak waar partners zelf voor moeten openstaan, overleggen, kiezen en beslissen. Een intentieverklaring, die wettelijk niet afdwingbaar is.

Daarom pleiten wij voor een bijkomende structurele aanpak via collectieve maatregelen op federaal niveau. We kampen immers met een loo(n)pbaankloof tussen vrouwen en mannen, die niet enkel het resultaat is van individuele keuzes, maar ook van discriminaties die te maken hebben met een gesegregeerde arbeidsmarkt en een gebrek aan individuele rechten binnen de sociale zekerheid, de fiscaliteit, de tewerkstelling, enz. Een voorbeeld zijn de steeds lager wordende uitkeringen voor wie werkzoekend of invalide is, vooral dan voor de samenwonenden zonder gezinslast, meestal vrouwen, die daardoor al jaren hun inkomen zien slinken.

Fiscaliteit - Inkomstenbelasting

Om een fiscaal beleid gendergevoelig te maken is er in de eerste plaats een analyse nodig die de impact van het budget (het geheel van inkomsten en uitgaven) uitsplitst naar vrouwen en mannen. Wanneer we over deze gegevens beschikken kunnen we bestaande ongelijkheden bijstellen door aan gendergelijkheid te werken op basis van een beleidsintentie, onder andere via aanpassingen in de samenstelling van het pakket van inkomsten en uitgaven, via aanpassingen in het loonbeleid,...

De Vrouwenraad formuleerde alvast aanbevelingen in 2011 in volgend dossier: [De inkomstenbelasting vanuit genderperspectief](#) (pdf-844kb):

---

⁶⁶ Meer info: <http://www.rosadoc.be/joomla/index.php/rosa-s-vrouwennieuws/hot-topics/507-act-of-love>

Gelijke behandeling van gezinsvormen

Het uitgangspunt van de Vrouwenraad is een volledige individualisering van de belastingaangiften met aparte aanslagbiljetten in de personenbelasting, ook voor koppels. Dit impliceert in de toekomst een proces met verschillende hervormingen in de personenbelasting. Gehuwden, wettelijk en feitelijke samenwonenden moeten gelijk behandeld worden in een context van individualisering van de rechten.

Individu of gezin als basiseenheid?

We hebben te maken met een combinatie van twee verschillende fiscale invalshoeken. Het gezin vormt de basiseenheid van de belastingen voor koppels en het individu de basiseenheid voor alleenstaande personen, feitelijk samenwonenden en eenouders.

Ons huidig belastingstelsel hanteert nog steeds geen 100% decumul. De verminderingen voor kinderen ten laste worden bij voorrang toegekend aan de partner met het hoogste inkomen, dus vaak de man. Zelfs wanneer de inkomsten van beide partners gelijk zijn, gaat de totale vermindering voor kinderen ten laste systematisch naar de vader. Bij een gelijk belastbaar inkomen zal het netto-inkomen na belasting van de vader hoger zijn dan dat van de moeder. Het huidige aanslagstelsel draagt bijgevolg niet bij tot de herverdeling van de inkomsten maar eerder tot een verscherping van het verschil in inkomsten m/v. Een oplossing is de invoering van een systeem van belastingvermindering dat voor beide ouders gelijk is.

De belasting op basis van het gezin als uitgangspunt gaat uit van de hypothese dat het geld van het huishouden op een gelijke manier circuleert tussen de gezinsleden maar dat blijkt zo niet te zijn⁶⁷.

Moet de inkomstenbelasting berekend worden voor ieder individu, los van de gezinsvorm?

De overstap naar de totale individualisering is logisch ook al wordt geen rekening gehouden met het lot van de eenverdienersgezinnen met een lager inkomen. Maar de piste die we voorstellen inzake een geïntegreerd progressief belastingsysteem en fiscale tijdskredieten (zie verder), kan een oplossing bieden voor eenoudergezinnen met een lagere inkomen. Er wordt niet enkel rekening gehouden met de beroepsinkomsten maar ook met de tijdsverdeling.

---

⁶⁷ [Belgian Gender and Income Analysis](#). In het kader van dit project is een nieuwe methodologie ontwikkeld die armoede op individueel niveau analyseert veeleer dan op gezinsniveau. Het gaat over de middelen van elk individu, ongeacht de kenmerken van het gezin waartoe men behoort. De hypothese is dat de individuele inkomsten niet gedeeld worden. Deze hypothese is niet extremer dan de hypothese van tal van 'traditionele' studies over de armoedegraad die ervan uitgaan dat alle inkomens door de gezinsleden gedeeld gebruikt worden ongeacht hun eigen inbreng.

Het begrip gezinshoofd/hoofd van het gezin

Het discriminerende begrip hoofd van het gezin duikt nog op in het WIB, zie art. 134 en 140. De fiscale wetgeving omschrijft het begrip hoofd van het gezin niet. Maar ambtenaren gingen er in het verleden van uit dat de man of de partner met het hoogste beroepsinkomen gezinshoofd was.

De fiscus is op deze visie teruggekomen via een circulaire van 20 november 2002 naar aanleiding van een arrest van het Grondwettelijk Hof van 8 mei 2001, nr. 57/2001. Als gevolg daarvan zijn het de belastingplichtigen zelf die bij het invullen van de aangifte aan de fiscus kenbaar maken wie aan 'het hoofd van het gezin' staat.

Het begrip gezinshoofd/hoofd van het gezin moet uit het WIB geschrapt worden. Bij wijze van overgangmaatregel zouden de persoonlijke rekeningnummers van beide partners op de formulieren van de inkomstenbelasting kunnen opgenomen worden en de persoonlijke supplementaire betaling of teruggave zou via deze persoonlijke rekeningen kunnen verlopen.

Belastingtarieven: progressiviteit in vraag

De getrapte progressie is niet 'zuiver' getrapd progressief want eens het minimuminkomen overschreden, stijgen de belastingvoeten sneller en meer in de laagste schijven. Ze treffen dus vooral de lagere inkomensdecilen waarin vooral vrouwen zich bevinden. Ons progressief systeem van belastingberekening is in feite een quasi-proportioneel (of een haast evenredig) systeem.

Onze progressiviteit van de belastingen werkt bijgevolg niet herverdelend tussen mannen en vrouwen. Vrouwen verdienen gemiddeld 25 tot 30% minder dan mannen.

De gemiddelde belastinggraad voor vrouwen bedroeg in 1990 22,4% en die voor mannen slechts 23,4%.⁶⁸ Op basis van deze gegevens gaan wij uit van volgende hypothese:

Bij de aangifte van 2013 vertegenwoordigden vrouwen ...% van de bijdragenbetalenden en ze gaven ...% aan van de belastbare inkomsten. De progressiviteit van de belastingen van mannen lijkt aanzienlijk afgeremd te worden door diverse fiscale voordelen die in de praktijk aan hen toekomen, zoals het huwelijksquotiënt en progressieve recuperatievormen zoals de hypotheeklening, bedrijfskosten, levensverzekeringen, pensioensparen, giften, enzovoort. De gemiddelde belastinggraad voor vrouwen bedroeg in 2013 ...%, die voor mannen slechts ...%. Vrouwen worden dus, ondanks hun lagere inkomsten, zwaarder belast dan mannen.

---

⁶⁸ De gemiddelde belastinggraad voor vrouwen bedroeg in 1990 22,4%, die voor mannen slechts 23,4%.

Volgens een studie van Thérèse Meunier met betrekking tot de belastingaangiften van 1990 (inkomsten van 1989) lagen de inkomsten van vrouwen gemiddeld 25 tot 30% onder het niveau van die van mannen, waren vrouwen goed voor 44% van de belastingplichtigen, zij gaven slechts 32% van de belastbare inkomsten aan en betaalden 31% van de belastingen en de op hen toegepaste aanslagvoet bedroeg gemiddeld 22,4%. Mannen maakten 56% van de belastingplichtigen uit, namen 68% van de belastbare inkomsten voor hun rekening en betaalden 69% van de belastingen; de op hen toegepaste aanslagvoet bedroeg tijdens diezelfde periode 23,4%. De progressie der belastingen verloopt voor mannen veel trager, dankzij fiscale voordelen zoals het huwelijksquotiënt en bepaalde vormen van geleidelijke terugwinning die vooral voordelig zijn voor de hoge inkomenscategorieën. Bron: Kamer Doc 50 1187/001, p. 22.

De Vrouwenraad pleit op federaal niveau voor een herziening van het tariefsysteem met het combinatiemodel als uitgangspunt:

Een nieuw tariefsysteem kan gebaseerd zijn op de combinatie van volgende criteria⁶⁹:

- Het totaal aantal uren beroepsarbeid per week (of per jaar): 35-urenweek als fiscaal referentiepunt: een basistarief voor deze voltijdse baan en een gradueel tariefsysteem voor min of meer uren beroepsarbeid: hiervoor is eerst onderzoek nodig naar welk basistarief en welke graduele tarieven het meest doelmatig en rechtvaardig zijn.
- Het beroepsinkomen per werkuur: de tarieven nemen toe met het beroepsinkomen per uur: beroepsactiviteiten met een lagere vergoeding per uur worden relatief minder belast dan deze met een hogere vergoeding per uur; de progressieve tarieven moeten gradueel zijn en mogen niet ondergraven worden door allerhande aftrekmogelijkheden waarvan vooral hogere inkomensgroepen profiteren. Dezelfde principes moeten in de sociale zekerheid worden toegepast.
- De relatieve verdeling van de beroepsarbeid: enkel voor koppels (ongeacht de burgerlijke staat). Dit criterium komt in de plaats van de verdeling van het beroepsinkomen van partners. De reden is dat partners doorgaans een verschillend loon hebben (andere opleiding en competenties), dus een andere verdien capaciteit. Het is niet de verdien capaciteit die de hoofdrol speelt maar wel de tijdsverdeling omdat die grotendeels aan de basis ligt van het welzijn. Koppels combineren een aantal hoofdactiviteiten, met name beroepsarbeid, gezinsarbeid, opleiding, persoonlijke verzorging (o.a. slapen), sociale arbeid (vrijwilligerswerk), ontspanning, vervoer. Op termijn zullen de combinatie van een gelijke arbeidsverdeling en gelijk loon voor gelijk werk tot een gelijke verdien capaciteit leiden tussen partners (v/m, v/v, m/m). Het referentiepunt voor de tarieven is de bijna gelijke verdeling tussen de partners, bijvoorbeeld 45-55 of 55-45%. De tarieven nemen toe naarmate de verdeling tussen partners minder gelijk is.

Op basis van deze criteria zou een *geïntegreerd progressief systeem* moeten uitgewerkt worden voor personen met een beroepsinkomen. Voor personen zonder beroepsinkomen gelden progressieve tarieven op basis van het persoonlijk inkomen. De progressieve tarieven zouden 'zuiver' progressief moeten zijn en niet quasi proportioneel.

Het geïntegreerd tariefsysteem voor beroepsactieven vertrekt van een progressieve belastingvoet voor het totaal beroepsinkomen per uur. Voor de hogere inkomens per uur geldt een progressieve positieve belastingvoet; voor alle lagere inkomens geldt een progressieve negatieve belastingvoet die resulteert in een netto inkomenssubsidie voor de persoon in kwestie zodat zij/hij over een voldoende totaal inkomen beschikt.

---

⁶⁹ Walter Van Dongen, *Naar een democratische arbeidsverdeling in Vlaanderen en Europa? Het Combinatiemodel als basis voor een geïntegreerd beleid*, SVR-Studie, 2008/1, p. 212-213.

Fiscale tijdskredieten

De aanwezigheid van personen ten laste (kinderen, ouderen, langdurig zieken, personen met een handicap) vereist dat de tariefstructuur moet aangepast worden voor alleenstaanden of koppels met personen ten laste. Dit kan via de toekenning van een fiscaal tijdskrediet. Het graduele tarief kan dan starten bij een referentiebaan met een lager aantal werkuren per week of per jaar. Een koppel met één kind zou een fiscaal tijdskrediet van twee uur per week kunnen krijgen en dat resulteert in een referentiebaan van 32 tot 34 uur per week aan het laagste fiscaal tarief; voor een koppel met twee kinderen is de referentiebaan 31 tot 33 uur per week, enzovoort. Aan alleenstaande ouders met kinderen kan een aanvullende fiscaal tijdskrediet worden toegekend. Een alleenstaande met één kind zou dan kunnen overeenstemmen met een koppel met twee kinderen.

Huwelijksquotiënt

De belastinghervorming van 7 december 1988 maakte een einde aan de samenvoeging van de beroepsinkomsten van gehuwden. Door deze zogenaamde decumul betalen ze minder belastingen. Voor eenverdienersgezinnen die niet van deze decumul konden genieten werd het huwelijksquotiënt (HQ) ingevoerd. De wetgever wilde daarmee een grotere keuzevrijheid bieden bij de combinatie van gezins- en beroepsleven (één van de ouders kan ervoor kiezen om niet te gaan werken en zich enkel inzetten voor de opvoeding van de kinderen), rekening houden met kinderen ten laste en ook een bijkomende inspanning leveren voor bescheiden inkomens.

Het huwelijksquotiënt werkt als volgt: de partner zonder of met een laag beroepsinkomen, meestal de vrouw, krijgt 30% van het netto-belastbaar inkomen van de beroepsactieve partner toegekend, weliswaar met een bovengrens die voor het aanslagjaar 2013 op 9.810 euro ligt. De fiscus berekent dit HQ zelf maar het gaat wel om een fictieve overdracht. Studies van 1999 van de FOD Financiën en het Centrum voor Sociaal Beleid van de UA toonden aan dat de oorspronkelijke doelstellingen van het HQ toen al geen bestaansredenen meer hadden. Met de toename van de tewerkstellingsgraad van vrouwen was het HQ-systeem immers geëvolueerd naar een subsidie voor gepensioneerden (al dan niet voor hun vroegere kinderopvang).

Sinds de invoering van het HQ zijn er bovendien heel wat nieuwe combinatiemaatregelen bijgekomen, zoals kinderopvangvoorzieningen aangevuld met een belastingvoordelen, belastingverminderingen voor kinderen ten laste, de thematische verloven, tijdskrediet. Wettelijk samenwonenden genieten sinds het aanslagjaar 2005 ook van het HQ. In dat jaar waren er 302.070 belastingplichtigen die van het HQ gebruik maakten en bedroeg de geraamde kostprijs voor de staat 277 miljoen euro. In het aanslagjaar 1991 bijvoorbeeld waren er 1.188.466 aanslagen met HQ en lag de budgettaire kost op 58,7 miljard BEF.

Vanuit feministische invalshoek vinden we dat het HQ voor vrouwen werkt als een werkloosheidsval. Bovendien stijgt het fiscaal voordeel naarmate het inkomen van de

beroepsactieve partner toeneemt, vooral bij eenverdienersgezinnen met twee partners en minder bij tweeverdienersgezinnen waarvan één partner een laag inkomen heeft. Zo wordt de zorgrol - hoewel het HQ niet gebonden is aan feitelijke zorginspanningen - op ongelijke wijze gevaloriseerd.

De Vrouwenraad pleit op federaal niveau voor de afschaffing van het HQ vanaf een bepaald aanslagjaar in de nabije toekomst voor elke afgestudeerde die een gezin vormt. Voor ons kan het HQ bovendien afgebouwd worden voor diegenen die er momenteel nog van genieten maar enkel wanneer er geen kinderen meer ten laste zijn en de inkomens hoog zijn.⁷⁰

Fiscaal beleid voor kinderen

Volgende fiscale maatregelen steunen op een indirecte manier de kosten van de kinderen; we volgen de structuur van de belastingaangifte:

De belastingvrije som voor kinderen ten laste

Fiscale voordelen

- De aftrekbare bestedingen
  - o Onderhoudsuitkeringen
- De belastingverminderingen
  - o Uitgaven voor kinderopvang in een gesubsidieerde opvang
  - o Uitgaven voor kinderopvang thuis (kinderen jonger dan drie jaar)
- Belastingkredieten
  - o Belastingkrediet voor kinderen ten laste

Voorheffingen en voorafbetalingen

- Bedrijfsvoorheffing
  - o Vermindering aantal kinderen ten laste (verminderde bedrijfsvoorheffing van de ouder die de kinderen fiscaal ten laste heeft)

Gewestelijke belastingen

- Vermindering van de onroerende voorheffing vanaf twee kinderen ten laste

Vermits deze maatregelen ongelijke behandelingen bevatten, stellen we voor om volgende pistes te onderzoeken op weg naar gelijkheid (tussen v/m, gezinsvormen, kinderen):

Eerste piste: wijzigingen aan de bestaande indirecte fiscale vergoedingen voor kinderen ten laste:

De belastingvrije som voor kinderen ten laste

---

⁷⁰ Zie Vrouwenraaddossier en aanbevelingen Huwelijksquotiënt 2013

Van het belastbare netto-inkomen wordt de laagste schijf van het inkomen niet belast. Er worden pas belastingen berekend vanaf een inkomen van 6.800 euro (inkomstenjaar 2012) voor iedere belastingplichtige (bij gehuwden per echtgenoot).

Het belastingvrij inkomen wordt verhoogd naargelang het aantal personen ten laste

Kinderen te laste	Verhoging belastingvrije som
1 kind	1.440 euro
2 kinderen	3.720
3 kinderen	8.330
4 kinderen	13.480
Supplement per kind boven het vierde	+ 5.150

Deze bedragen worden nog met 540 euro verhoogd voor elk kind jonger dan drie jaar voor wie geen kosten voor kinderopvang zijn aangegeven. Kinderen met een handicap tellen voor twee kinderen.

De tarieven tonen een sterke progressiviteit tussen het eerste en het vierde en de volgende kinderen. Daardoor worden ouders/koppels met meerdere kinderen fiscaal gunstiger behandeld dan ouders met een of twee kinderen.

Bovenstaande tabel moet dan ook nog eens gezien worden in combinatie met de semi-progressieve belastingschijven:

Schijf belastbaar inkomen	% op de inkomensschijf (= marginale aanslagvoet)
0-8.350	25%
8.350-11.890	30%
11.890-19.810	40%
19.810-36.300	45%
Hoger dan 36.300	50%

De toeslag op de belastingvrije som voor kinderen ten laste - tweeoudergezin (gehuwd of wettelijk samenwonend): het principe is dat de ouder met het hoogste inkomen van dit fiscaal voordeel geniet. In de praktijk is dat doorgaans de vader, die als het ware zijn inkomen ziet verhogen. De andere ouder (de moeder) wordt belast alsof ze geen kinderen heeft. Ouders hebben nochtans dezelfde verplichtingen ten opzichte van hun kinderen tijdens het samenleven en erna bij (echt)scheiding.

De toeslag op de belastingvrije som voor kinderen ten laste - tweeoudergezin (feitelijk samenwonend): wanneer de ouders van een kind een feitelijk gezin vormen (d.w.z. ze wonen niet wettelijk samen en ze zijn niet gehuwd), zijn het de ouders zelf die aanduiden wie van beiden het kind ten laste neemt bij het invullen van de aangifte. De ouders moeten het hierover eens geraken. Degene met het hoogste inkomen zal het meest voordeel hebben.

De toeslag op de belastingvrije som voor kinderen ten laste - hoofdverblijfplaats bij één ouder: wanneer de kinderen hun hoofdverblijfplaats bij één ouder hebben (die de onderhoudsuitkering voor de kinderen ontvangt en ze fiscaal ten laste heeft), kan die ouder ze inbrengen als persoon ten laste. Wanneer deze ouder een beroepsinkomen ontvangt, wordt er minder bedrijfsvoorheffing afgehouden zodat deze ouder een hoger nettoloon heeft.

De toeslag op de belastingvrije som voor kinderen ten laste - tweeverblijfsregeling (bilocatie): men kan de kinderen fiscaal toewijzen aan één ouder ofwel het fiscaal voordeel over beide ouders verdelen. Deze verdeling werkt niet door in de bedrijfsvoorheffing. Voor de bedrijfsvoorheffing blijft het kind ten laste van één ouder, meestal de ouder bij wie het kind ingeschreven is in het bevolkingsregister.

De 'echt' alleenstaande ouder bespaart in absolute termen meer dan een koppel.

De Vrouwenraad stelt voor op federaal niveau:

Verdeling van het fiscaal voordeel van de toeslag op de belastingvrije som voor kinderen ten laste tussen de ouders en tussen de ex-partners.

Er moeten gelijke belastingvrije sommen voor alle kinderen worden ingevoerd, ongeacht hun rang en zonder nivellering naar een lager niveau, dus ten belope van het niveau voor het tweede? derde? of vierde kind?

De plafonds van de netto-bestaansmiddelen om als kind ten laste te blijven moeten voor alle kinderen gelijkgeschakeld en opgetrokken worden tot het niveau van het belastingvrije minimum, zodat ouders bijvoorbeeld hun belastingvoordeel niet kwijtspelen door te hoge inkomsten van hun kinderen die studentenjobs doen.

Fiscale voordelen

Onderhoudsuitkeringen

De fiscale behandeling van de onderhoudsgerechtigde en –plichtige verschilt en dat resulteert in een ongelijke behandeling van ouders en van kinderen (rangprogressiviteit).

Momenteel wordt voor alle kinderen bij de bepaling van het bedrag van de netto bestaansmiddelen geen rekening meer gehouden met de onderhoudsgelden ten belope van 2.830 euro. De onderhoudsuitkeringen hebben nochtans als doel in de kosten van de kinderen te voorzien.

Voor de Vrouwenraad mogen de onderhoudsgelden niet meegerekend worden om de grens van bestaansmiddelen van het kind, opdat het fiscaal ten laste zou zijn, te bepalen.

De onderhoudsverschuldigde geniet een voordeel van aftrek van 80% van de betaalde onderhoudsuitkering. De betaalde buitengewone kosten zijn ook voor 80% aftrekbaar. Het voordeel van de onderhoudsverschuldigde wordt berekend aan het marginale tarief (meestal 45 tot 50 %). Het voordeel van de onderhoudsgerechtigde (kind of ex-partner) wordt berekend aan het laagste tarief (25 tot 30 %).

Wij vragen een gelijke behandeling van de onderhoudsgerechtigde en -verschuldigde. De buitengewone kosten moeten op evenredige wijze door de ouders verdeeld worden, bijgevolg zou er geen aftrek van 80% meer mogelijk zijn.

De bedrijfsvoorheffing houdt geen rekening met het fiscale voordeel dat de onderhoudsplichtige ouder (vaak de vader) krijgt wanneer hij/zij het betaalde onderhoudsgeld fiscaal aftrekt. Deze ouder verliest al de vermindering voor gezinslast waardoor zijn/haar netto-inkomen daalt. Met dat lager inkomen moeten ze onderhoudsgeld voor de kinderen betalen maar dat brengt hen pas later een fiscaal voordeel op. Dit zou het aantal wanbetalers in de hand werken.

In de berekening van de bedrijfsvoorheffing kan rekening gehouden worden met de aftrekbare onderhoudsgelden die de onderhoudsplichtige voor zijn/haar kinderen betaalt.

Uitgaven voor kinderopvang in gesubsidieerde opvang

De kosten voor kinderopvang tot 12 jaar zijn voor 100% aftrekbaar maar er is een plafond van 11,20 euro/dag. Dit bedrag verhoogt niet in verhouding met stijging van de kosten die ouders voor de opvang van hun kinderen betalen.

Het plafond zou jaarlijks moeten opgetrokken worden en automatisch geïndexeerd volgens de coëfficiënt van art. 178, §1 en §2 WIB. Ook kan de leeftijdsgrens van 12 jaar naar 14 jaar worden opgetrokken.

Belastingkrediet voor kinderen ten laste

Gezinnen met heel lage inkomens kunnen niet van de belastingvrije som voor kinderen ten laste genieten en ontvangen momenteel een terugbetaalbaar belastingkrediet (na twee jaar) maar in verhouding tot het belastingvoordeel dat gezinnen met een hoger inkomen genieten, compenseert het belastingkrediet maar voor een beperkt deel.

Voor gezinnen met heel lage inkomens zou het maximaal terugbetaalbare belastingkrediet per kind verdubbeld kunnen worden.

Bedrijfsvoorheffing – vermindering aantal kinderen ten laste

Er worden verminderingen toegekend ingevolge de gezinssituatie.

Voor kinderen ten laste vanaf 1 januari 2013:

Aantal kinderen	Vermindering per maand
-----------------	------------------------

1	34,00 euro
2	91,00
3	243,00
4	445,00
5	657,00
6	870,00
7	1.082,00
8	1.310,00
Meer dan 8	1.310 verhoogd met 236,00 per kind ten laste boven het 8ste

Wanneer beide ouders een beroepsinkomen hebben, kunnen zij zelf meedelen aan de fiscus welke ouder de vermindering voor kinderen ten laste van de bedrijfsvoorheffing krijgt. Deze keuze moet vermeld worden in een attest (model van de fiscus) en ze blijft gelden tot wanneer de ouders ze zelf veranderen.

Alle belastingplichtigen betalen te veel bedrijfsvoorheffing. Gezinnen krijgen het teveel betaalde bedrag na twee jaar wel terug maar zonder rente. Gehuwden en wettelijk samenwonenden betalen in verhouding tot alleenstaanden te veel (288 euro in 2013). De verminderingen voor de kinderlast in de bedrijfsvoorheffing voor twee en drie kinderen zijn te weinig afgestemd op de definitieve vermindering in de eindafrekening. Gescheiden ouders die belast worden als alleenstaanden genieten nog steeds niet de bijkomende vermindering die 'echte' alleenstaande ouders wel ontvangen.

Sinds 2004 int de overheid ook bedrijfsvoorheffing op alle sociale uitkeringen. De fiscus past daarop geen verminderingen toe voor gezinslast. Deze gezinnen moeten tot twee jaar wachten op hun belastingvoordeel.

De Vrouwenraad stelt voor op federaal niveau:

- Het systeem van bedrijfsvoorheffing moet gecorrigeerd worden en beter afgestemd op de verschuldigde eindbelasting;
- Een gelijke bedrijfsvoorheffing voor gehuwden, wettelijk samenwonenden en alleenstaanden;
- De verminderingen voor kinderen ten laste in de bedrijfsvoorheffing beter afstemmen op het effectieve belastingvoordeel;
- De verdeling van de vermindering voor kinderen ten laste over beide ouders;
- De rangprogressiviteit voor kinderen moet afgeschaft worden; eenzelfde bedrag per kind voorzien;
- Geen of minder bedrijfsvoorheffing inhouden op de sociale uitkeringen.

Vermindering van onroerende voorheffing vanaf twee kinderen ten laste in het Vlaams Gewest

In bepaalde gevallen heeft men recht op een vermindering van de onroerende voorheffing, met name in gevolge de staat van het onroerend goed (bescheiden woning, improductiviteit, vernieling) maar ook ingevolge de gezinssituatie.

Personen die recht geven op een vermindering:

- Kinderen die hun domicilie in het woonhuis hebben en voor wie de ouder(s) kinderbijslag trekt/trekken; een kind met een zware handicap telt voor twee;
- Personen met een zware handicap die niet je kinderen zijn: ze tellen elk voor een kind met een handicap (dus voor twee kinderen).

Bepaling van de forfaitaire vermindering:

Aantal kinderen	Basisvermindering O.V. aanslagjaar 2013 in euro	Overeenstemmende verlaging van het geïndexeerde K.I.
2	7,51	300,40
3	11,89	475,60
4	16,65	666,00
5	21,82	872,80
6	27,37	1.094,80
7	33,34	1.333,60
8	39,73	1.589,20
9	46,49	1.859,60
10	53,70	2.148,00
bijkomend	+ 7,51	300,40

De tweede kolom vermeldt met hoeveel euro de onroerende voorheffing die aan het Vlaams Gewest toekomt en waarop nadien het gedeelte door de gemeente en de provincie wordt berekend, wordt verminderd volgens het aantal kinderen. De semi-progressiviteit verloopt als volgt: het verschil tussen 11,89 en 7.51= 4,38; 4,76; 5,17; 5,55; 5,97; 6,39; 6,76; 7,21; 7,51; 7,51,....

De derde kolom toont met hoeveel het geïndexeerd K.I. (= het uitgangspunt voor de berekening van de O.V.) daardoor wordt verlaagd. Wanneer de vermindering groter is dan het geïndexeerde K.I., is er geen O.V. verschuldigd.

We vragen dezelfde forfaitaire vermindering per kind ten laste, dus afschaffing van de rang van het kind en van de progressiviteit om te komen tot een gelijke behandeling van ouders en kinderen.

Tweede piste: Alle indirecte fiscale vergoedingen voor kindercare vervangen door een directe vergoeding

Wat de kinderen betreft zijn de inkomstenbelasting en de socialezekerheidsstelsels vooral gericht op de compensatie van de kosten van de kinderen. De tijd die ouders aan hun kinderen besteden en de daarmee gepaard gaande kosten (loonderving) is ongelijk verdeeld tussen vrouwen en mannen. Tijdsgerelateerde maatregelen ontbreken in de inkomstenbelasting.

Het Centrum voor Sociaal Beleid van de UA (CSB) stelt voor om alle indirecte vergoedingen voor kinderopvang te vervangen door een directe vergoeding, de zogenaamde **zorgtjduitkering**.⁷¹ Deze uitkering is een mechanisme dat meer gebaseerd is op de zorgbehoeften van kinderen (de sociaal aanvaarde kinderopvangstijd), die de effectieve opvangstijd die aan kinderen besteed wordt compenseert. De buitenschoolse opvangstijd daalt sterk met de leeftijd van het kind en de uitkering is op dat traject afgestemd. De werkloosheidsval wordt hierdoor vermeden.

Voor de simulatie van de financiële gevolgen van de invoering van een zorgtjduitkering op het gezinsinkomen veronderstelt het CSB budgetneutraliteit. Om de zorgtjduitkering te financieren schaffen de onderzoekers de belastingvermindering voor kinderopvangskosten af, evenals de extra belastingvrije som voor kinderen die geen opvangdiensten gebruiken, de directe subsidies aan de opvangdiensten, het 'huwelijksquotiënt' en de voetoverheveling⁷².

De onderzoekers berekenden hoeveel opvangstijd kinderen vergen. Door het bedrag van de indirecte uitkeringen 'direct' te maken zou dit vaak neerkomen op 60% van het kinderopvangbedrag extra. Haast alle gezinnen met kinderen zouden erbij winnen en vooral de gezinnen met jonge kinderen (vanaf 3 jaar neemt de overheid via de leerplicht en de school een groot deel van de opvangstijd over). Eenoudergezinnen zouden het meest winnen.

De Vrouwenraad stelt vast dat het voor de burger vaak voordeliger is om een rechtstreekse subsidie/voordeel te ontvangen. Via fiscale weg duurt het doorgaans twee jaar voor gezinnen financieel geholpen worden, tenzij het voordeel in de bedrijfsvoorheffing wordt opgenomen. Een systeem van rechtstreekse uitkeringen is gemakkelijker te controleren dan belastingverlagingen en -voordelen en het is flexibeler om hulp te bieden aan personen of gezinnen die er nood aan hebben.

De vraag is welke belastingverlagingen en -voordelen geschikt zijn om in directe uitkeringen te worden omgezet?

De Vrouwenraad vraagt een onderzoek waarin nagegaan wordt welke technieken/belastingvoordelen het doelmatigst zijn conform het onderzoek van het CSB over de zorgtjduitkering in 'Herwaardering van kinderopvangstijd in het tweeverdienertijdperk: sociaal-economische evaluatie van een alternatief beleidspakket'.

⁷¹ Joris Ghysels, Josephine Vanhille en Gerlinde Verbist, Herwaardering van kinderopvangstijd in het tweeverdienertijdperk: sociaal-economische evaluatie van een alternatief beleidspakket, UA/Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck, CSB-Berichten, juni 2010, p. 19-20; www.centrumvoorsociaalbeleid.be/docs/20100628142926RGGV.pdf

⁷² Voetoverheveling: Deze regel houdt in dat, wanneer één partner te weinig inkomen heeft om volledig te genieten van zijn of haar belastingvrije som, het niet gebruikte deel ervan wordt overgedragen naar de tweede partner en aan de belastingvrije som van deze laatste wordt toegevoegd. Deze regeling die nauw verbonden is met het systeem van huwelijksquotiënt, heeft slechts een beperkt effect in het huidige stelsel. Als het huwelijksquotiënt zou worden afgeschaft, dan zou de voetoverheveling voor veel meer gezinnen in werking treden en een soortgelijk effect sorteren.

Huisbedienden - PWA-cheques – dienstencheques

Huishoudpersoneel is tewerkgesteld onder verschillende systemen:

- via het dienstbodenstatuut;
- via het statuut van huisbediende;
- via het systeem van de dienstencheques;
- via het systeem van de Plaatselijke Tewerkstellingsagentschappen (PWA);
- via de au pairregeling;
- via de regeling voor occasionele babysits van de Gezinsbond en de Ligue des Familles.

De Vrouwenraad vraagt op federaal en Vlaams niveau:

Op termijn moet een volwaardige sector uitgebouwd worden voor de tewerkstelling van al het huishoudpersoneel (verbreding van de definitie en/of afstemming van statuten). Dit statuut moet ook kaderen in het toekomstige eenheidstatuut arbeiders en bedienden⁷³. We pleiten voor een intermediaire structuur/derdepartijsysteem die de werkgever is (i.p.v. de particulier die de werkgever is) en die de administratieve en arbeidsrechtelijke taken vervult en dit voor halftijds tot voltijds huishoudpersoneel.

De fiscale tegemoetkoming voor de gebruiker kan enkel onder strikte voorwaarden behouden blijven. Er kan een overgangsperiode van twee jaar worden ingesteld waarin rechtstreeks contracten tussen gebruiker en huishoud-st-er nog mogelijk zijn. Om de overstap naar een derdepartijsysteem aan te moedigen en aantrekkelijk te maken kan de overheid de mogelijkheid voorzien om een uniforme maar verlaagde werkgeversbijdrage in de RSZ te voorzien of de bestaande fiscale aftrek voor huisbedienden toe te passen op het derdepartijsysteem.⁷⁴

Eenoudergezinnen

De fiscus voorziet maatregelen in het voordeel van eenoudergezinnen:

- Kinderen van alleenstaande ouders mogen meer bestaansmiddelen hebben dan kinderen van gehuwde en wettelijk samenwonende koppels;
- Bij de beroepsactieve alleenstaande ouder wordt minder bedrijfsvoorheffing afgehouden dan bij beroepsactieve koppels;
- Belastingvrije sommen: de bijkomende vrijstelling voor een alleenstaande ouder met ten minste 1 kind ten laste (1 370 euro – inkomsten 2010);

Bij echtscheiding:

- Belastingvoordeel soms voor beide ouders: soms in geval van co-ouderschap/gelijkmatig verdeelde huisvesting: opsplitsing fiscaal voordeel;

---

⁷³ cfr. Arrest 125/2011 van het Grondwettelijk Hof 7 juli 2011.

⁷⁴ Zie: Vrouwenraaddossier en aanbevelingen [Huishoudpersoneel - Achter gesloten deuren](#)

- Belastingvoordeel soms voor één enkele ouder: belastingvoordeel omwille van de kinderen komen aan één ouder toe; namelijk de ouder die de kinderen als ten zijnen laste aangeeft;
- De onderhoudsuitkering voor de kinderen moet in een aparte aangifte op naam van elk betrokken kind worden ingediend en moet niet bij de inkomsten van de alleenstaande ouder die de kinderen ten laste heeft bijgeteld worden.

Ook in de sociale zekerheid zijn er heel wat overheidsmaatregelen voor eenoudergezinnen maar die kunnen doelmatiger uitgebouwd worden.⁷⁵ Daarvoor moet er eerst een consensus zijn over wat precies onder een eenoudergezin verstaan wordt.

Dienst voor Alimentatievorderingen

De Dienst voor Alimentatievorderingen (DAVO) werd opgericht (wet van 21 februari 2003) om een oplossing te bieden voor het probleem van de niet-betaling van onderhoudsgeld aan kinderen en aan ex-partners. DAVO vordert niet-betaald en eventueel achterstallig onderhoudsgeld in bij de onderhoudsplichtigen en stort de bedragen, die niet geplafonneerd zijn, door naar de onderhoudsgerechtigden. DAVO betaalt ook voorschotten uit op niet-betaald onderhoudsgeld aan de gerechtigden maar hier geldt wel een inkomensplafond. In 2010 behandelde DAVO 38.073 dossiers.

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

De structurele verbetering van het budgettaire evenwicht van DAVO

In de rapporten van de Evaluatiecommissie DAVO van de voorbije jaren lezen we dat de uitgaven veel hoger zijn dan de inkomsten. Hiervoor zijn er een aantal oorzaken, onder andere de beperkte middelen die DAVO heeft om tot een effectieve terugvordering van de onbetaalde bedragen over te gaan, de onderhoudsplichtigen die (soms doelbewust) insolvabel zijn. (DAVO mag geen voorschotten of onbetaalde achterstallen terugvorderen bij onderhoudsplichtigen die een inkomen hebben dat gelijk is of lager dan het leefloon). DAVO heeft ook nog niet de mogelijkheid om volledige informatie te bekomen over de uitkeringen die bepaalde onderhoudsplichtigen ontvangen en waarvan het totaal boven het leefloon ligt. De onderhoudsgerechtigden hebben doorgaans ook onvoldoende middelen om een beroep te doen op andere invorderingskanalen zoals advocaten, gerechtsdeurwaarders. DAVO is hun laatste kans.

Deze toestand is op termijn onhoudbaar voor DAVO.

Er zijn twee mogelijkheden: ofwel bijkomende middelen toekennen aan het begrotingsfonds ofwel werken met een krediet in de algemene uitgavenbegroting.

Een betere interne werking en organisatie van DAVO

---

⁷⁵ Zie Advies nr. 125 van de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen met betrekking tot eenoudergezinnen (<http://www.raadvandegelijkekansen.be/nl/publicaties>)

Hiervoor verwijzen we naar het [Evaluatieverslag 2010](#) van de Evaluatiecommissie van DAVO (p.55-59), onder andere inzake:

- De *personeelsbehoeften* en de verdeling van het personeel over de verschillende DAVO-diensten;
- De *werkmethode* en die heeft betrekking op o.a.:
  - o De bepaling van de achterstallen: de onderhoudsgerechtigde moet ze bepalen (vijf jaar achterstallen voor de niet-verjaarde bedragen of langer indien de verjaringstermijn werd gestuit); de onderhoudsplichtige die betalingen moet bewijzen en ze dikwijls geen vijf jaar bewaart; en DAVO zelf die de achterstallen moet bepalen;
  - o De kennisgeving van de aanvraag aan de onderhoudsplichtige (die 15 dagen heeft om te reageren maar dit in 30% van de gevallen niet tijdig doet);
  - o Het afbetalingsplan voor de gevorderde achterstallen: wanneer het bedrag lager is dan het maandelijkse onderhoudsgeld verergert dit de situatie van de onderhoudsplichtige omdat de schuld toeneemt in plaats van afneemt;
  - o Het solvabiliteitsonderzoek (DAVO heeft al toegang tot bepaalde gegevens van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid) maar dit kan uiteraard uitgebreid worden;
  - o Het leefloon als grens van onbeslagbaarheid (zie verder);
  - o De collectieve schuldenregeling (zie verder).

De werking van de Evaluatiecommissie

De Evaluatiecommissie is belast met het redigeren van een evaluatieverslag voor de Ministers bevoegd voor de Financiën en voor de Begroting en met het verstrekken van adviezen. De Minister van Financiën legt het verslag neer bij de Federale Wetgevende Kamers. De commissie is samengesteld uit ambtenaren (-raadgevers) van de FOD Financiën, parlementsleden en vertegenwoordigers van vrouwenorganisaties (waaronder de Vrouwenraad).

De evaluatiecommissie is tijdens de laatste legislatuur niet meer samengesteld en de jaarlijkse evaluatieverslagen zijn sinds 2011 niet meer raadpleegbaar op de website www.davo.belgium.be

De Vrouwenraad vraagt dat de Evaluatiecommissie opnieuw wordt samengesteld, het jaarlijks evaluatieverslag mee voorbereidt met de voorzitter van de Evaluatiecommissie. Het Evaluatieverslag moet ook jaarlijks, zoals voorzien door de wet, aan het parlement worden voorgelegd.

Verbetering van de bekendheid van DAVO

Zowel DAVO als het Platform Alimentatie hebben al heel wat inspanningen geleverd om de bekendheid van DAVO bij het publiek te vergroten.

Voor de inspanningen door DAVO zelf verwijzen we naar het [Evaluatieverslag 2010](#), p. 26-27.

We verwijzen bovendien naar het grootscheeps *onderzoek 'Scheiding in Vlaanderen'*⁷⁶. Het onderzoek vermeldt dat DAVO bekend is bij 62,7% van de bevroegden. 36% van hen heeft op DAVO een beroep gedaan.

Onderhoudsbijdrage gemakkelijker innen door de onderhoudsgerechtigde

Dit kan door het systeem van sommendelegatie systematisch in een uitvoerbare titel te laten opnemen, in het geval de onderhoudsplichtige werknemer is.

Afschaffing van het inkomensplafond

Omwille van

- De logica van het respecteren van een rechterlijke beslissing;
- Het principe van een universele dienst die voorschotten uitkeert aan alle rechthebbenden (kinderen en ex-partners) zoals voorzien was in de wet van 21 februari 2003 maar nadien helaas afgezwakt;
- De verwachting dat de afschaffing van het plafond als resultaat zal hebben dat meer alimentatiegerechtigden zich tot DAVO zullen wenden waardoor DAVO ook meer zal kunnen invorderen bij onderhoudsplichtigen. We verwachten dat de resultaten van het HIVA onderzoek, dat de weerslag van de verhoging van het inkomensplafond op het budget van DAVO zal berekenen, onze hypothese zal bevestigen.

In afwachting van de afschaffing van het inkomensplafond – en als tussenstap – staan we achter de verhoging van het plafond tot 1.800 euro maar niet de afschaffing van de verhoging per kind ten laste. Het bedrag van 64 euro mag zelfs verhoogd worden, rekening houdend met de gegevens/realiteit van de armoedegrens en de gemiddelde maandelijkse minimumkost van een kind.

Het maximum van 175 euro zou in dit opzicht ook kunnen verhoogd worden.

Een kind met een handicap zou kunnen 'dubbel' tellen. Voor de vaststelling van de handicap zou dan best gekozen worden voor de laagste drempel, namelijk de evaluatie van een kind in het kader van de gezinsbijslagen.

---

⁷⁶ Dimitri Mortelmans, Inge Pasteels, Piet Bracke, Koen Matthijs, Jan Van Bavel en Christine Van Peer, *Scheiding in Vlaanderen*, ACCO Leuven/Den Haag, 2011, p. 108.

Het leefloon als beperking voor de invordering

DAVO mag niet invorderen zolang de onderhoudsplichtige het leefloon geniet of over bestaansmiddelen beschikt die lager of gelijk zijn aan het leefloon. Ook mag de invordering niet als resultaat hebben dat de onderhoudsplichtige zou beschikken over bestaansmiddelen die dan lager zouden liggen dan het bedrag van het leefloon waarop hij recht zou hebben. Hier zijn twee problemen: het leefloon varieert volgens de eigen situatie van de onderhoudsplichtige en DAVO kan dat in de praktijk niet zelf berekenen; de onderhoudsplichtige kan van verschillende instellingen vergoedingen ontvangen die telkens lager liggen dan het leefloon maar samengeteld hoger liggen dan het leefloon en in de praktijk blijkt het moeilijk voor DAVO om de totaalbedragen te achterhalen.

Alle vergoedingen of toelagen die de onderhoudsplichtige ontvangt moeten samengeteld kunnen worden om de grens van beslagbaarheid te kunnen bepalen.

Herziening van de procedure van de collectieve schuldenregeling

Het is onaanvaardbaar dat wanneer een onderhoudsplichtige zich in een procedure van collectieve schuldenregeling bevindt, de schuldbemiddelaar aan DAVO weigert betalingen te verrichten omdat er als het ware concurrentie is met andere schuldeisers. Het betreft zowel de huidige te betalen onderhoudsgelden als de eventuele achterstallen. Sommige schuldbemiddelaars betwisten bovendien de 10%-bijdrage in de kosten voor de dienstverlening door DAVO.

Indien de schulden na vijf jaar kunnen kwijtgescholden worden, zou dit niet mogen gelden voor verschuldigd onderhoudsgeld in het kader van een scheiding. Onderhoudsgeld in het kader van een scheiding moet zelfs als prioriteit beschouwd worden.

Te verkennen piste voor de toekomst DAVO+

De bevoegdheden van DAVO kunnen uitgebreid worden. Vanaf het ogenblik dat er een uitvoerbare titel is zou DAVO automatisch moeten kunnen invorderen bij de onderhoudsplichtige en uitkeren aan de onderhoudsgerechtigde. De onderhoudsgerechtigde moet zelf geen stappen meer zetten. Van het bedrag van de onderhoudsuitkering gaat er een bepaald percentage (bv. 1%) naar DAVO+ (op die manier draagt 'elke' onderhoudsgerechtigde en -plichtige bij, waardoor de financiële basis verruimt, ook omdat alle inkomenscategorieën er in opgenomen zijn).

Lusthuizen

In de rubriek beroepskosten van het Wetboek van Inkomstenbelasting (WIB/92) lezen we onder andere dat de kosten van allerlei aard met betrekking tot jacht, visvangst, yachten of andere pleziervaartuigen en lusthuizen, niet aftrekbaar zijn behalve indien en in zover de belastingplichtige bewijst dat zij bij het uitoefenen van de beroepswerkzaamheid en uit hoofde van de eigen aard daarvan noodzakelijk zijn, of in de belastbare bezoldigingen van de begunstigde personeelsleden zijn begrepen.

De fiscus beschouwt een lusthuis als een onroerend goed maar over aard van de beroepswerkzaamheden die erin plaatsvinden wordt met geen woord gerept.

De Vrouwenraad veronderstelt dat dit betrekking heeft op bordelen, bepaalde cafés waar ook gebruik kan gemaakt worden van seksuele diensten en erotische sauna's. We verwijzen naar het Strafwetboek waarin staat dat de exploitatie van ontucht/prostitutie strafbaar is, dus ook het uitbaten van huizen en sounteneurschap en naar ons dossier en aanbevelingen over prostitutie.⁷⁷ Volgens ons is het artikel (53,9°) van het WIB waarin de lusthuizen vermeld worden indirect in strijd met het artikel (380bis, §1,2°) van het Strafwetboek omdat het gaat om het bezoeken van een etablissement dat voor die doeleinden niet mag uitgebaat worden en waarbij de kosten die eraan verbonden zijn via een 'omweg' als beroepskosten kunnen ingebracht worden.

De Vrouwenraad vraagt op federaal niveau:

- Om het begrip "lusthuizen" te schrappen uit het WIB/92;
- Om art. 53, 9° genderneutraal in te vullen: dat houdt in dat niet enkel kosten van allerlei aard met betrekking tot jacht, visvangst, yachten of andere pleziervaartuigen in overweging mogen genomen worden. Misschien kunnen ook wellnesscenters, beauty farms (zonder erotische beroepswerkzaamheden) e.d. het lijstje vervoegen.
- Ofwel: artikel 53,9° kan ook gewoonweg geschrapt worden.

Cijfers en statistieken

Om een nog een beter zicht te krijgen op de genderimpact vragen we op federaal niveau bijkomende gegevens om achteraf onze aanbevelingen beter te kunnen onderbouwen:

- Alle uitgaven en aftrekken naar vrouw/man cijfers uitsplitsen;
- Woon-werkverkeer: aantal v/m en verhouding tot aantal km/per jaar; evolutie van de gemiddelde bedragen van terugbetalingen v/m;
- PC voor thuisgebruik: cijfers v/m uitgesplitst naar sectoren/functieniveaus;
- Evolutie aandeel v/m bij belastingaangifte (% bijdragenbetalenden) en aandeel van de belastbare inkomsten;
- Evolutie gemiddelde belastinggraad v/m;
- De evolutie van de progressiviteit van de belastingen; van 7 naar 5 schijven en de link met de inkomensdoelstellingen (v/m).

Vlaamse verdelingstaks

Wanneer een onroerend goed van mede-eigenaars verdeeld wordt, heft de Vlaamse overheid daarop een verdelingsrecht. Sinds 1 augustus 2012 is dat verdelingsrecht opgetrokken van 1% naar 2,5%. In geval van echtscheiding of het beëindigen van de wettelijke samenwoning wordt de heffingsgrond waarop het verdelingsrecht wordt

---

⁷⁷ [Vrouwenhandel en prostitutie](#), 2012

toegepast, mits bepaalde voorwaarden, verminderd met 50.000 euro. Deze vermindering wordt verhoogd met 20.000 euro per kind ten laste.

De Vrouwenraad vraagt op Vlaams niveau:

Dat de verdeling van de gezinswoning na de (echt)scheiding aan een nultarief gebeurt, zowel voor ex-gehuwden en wettelijk samenwonenden als voor feitelijk samenwonenden.

Recht op juridische bijstand voor iedereen

Het recht op juridische bijstand voor iedereen staat als principe ingeschreven in artikel 6 van het Europees verdrag van de rechten van de mens. De toegang tot het recht is gegarandeerd door rechtspraak van het Europees Hof van de rechten van de mens, artikel 23 van de Grondwet en artikel 47 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie.

In juli 2013 voerde de regering de BTW-plicht voor advocaten in. Het Grondwettelijk Hof wees op 19 december 2013 de vraag van het Netwerk tegen Armoede, ABVV en negen andere organisaties af om de btw-plicht voor advocaten te schorsen. Een particulier zal zijn factuur met 21% verhoogd zien en er is geen enkele zekerheid dat er geen BTW betaald moet worden in pro deozaken.

Net als vele andere organisaties pleit de Vrouwenraad op federaal en Vlaams niveau voor:

- Een toegankelijk rechtssysteem voor iedereen, zodat elke persoon de mogelijkheid heeft om zijn rechten te doen gelden of zich te verdedigen;
- De ondersteuning van alle mogelijke initiatieven die de toegang tot het recht verruimen: onderzoek naar mogelijkheden om de werking van de justitiehuizen en de eerstelijnsbijstand te verbeteren.
- De ondersteuning van alle initiatieven die leiden tot een duidelijke en klare taal in alle gerechtelijke documenten en in alle gerechtelijke procedures; een grotere regionale, culturele en sociale toegankelijkheid van de rechtbanken;
- Het verhogen van de inkomensgrenzen om te kunnen genieten van de gratis rechtsbijstand, een aanzienlijke verhoging van het budget voor de juridische bijstand, de ontwikkeling van een kwalitatieve eerstelijns juridische bijstand en een correcte verloning voor de pro deo advocaten;
- Een kwaliteitsvolle juridische bijstand voor iedereen;
- Een herfinanciering van het systeem om voor iedereen die niet over voldoende middelen beschikt een gratis systeem van kwaliteitsvolle juridische hulp en bijstand te kunnen voorzien;
- Een halt aan alle maatregelen die de toegang tot het recht of rechten in het algemeen beperken. Geen nieuwe drempels voor mensen die al moeilijk toegang tot het recht vinden zoals de BTW voor advocaten die zal doorgerekend worden in het ereloon, verhoging van de griffierechten, remgeld, ...;

- Garanties voor een kwaliteitsvolle juridische bijstand; een correcte verloning; continue vormingsmogelijkheden en de garantie te kunnen werken in alle onafhankelijkheid, voor alle actoren binnen de juridische bijstand;
- Een onafhankelijke rechterlijke macht en de onafhankelijkheid van de advocaat tegenover de staat in de verdediging van cliënten; de vrije keuze van een advocaat.

Meer info

Vrouwenraaddossiers en aanbevelingen

[Genderbril op drie decennia degressiviteit in de werkloosheid](#), 2014

Huwelijksquotiënt 2013

Sociale bescherming van de mantelzorger 2013

[Welke Vlaamse kinderbijslagen?](#) 2013

[Combinatie beroeps- en gezinsleven](#) 2012

[Tijdskrediet V/M](#) 2012

[De pensioenhervorming en de wettelijke pensioenen van werkne\(e\)m\(st\)ers](#) 2012

[Huishoudpersoneel](#) 2012

[Vlaamse sociale bescherming vanuit genderperspectief](#) 2012

[Individuele rechten in de sociale zekerheid](#) 2011

[De inkomstenbelasting vanuit genderperspectief](#) 2011

Raad van de gelijke kansen voor Mannen en Vrouwen, Advies Nr. 125 van 18 december 2009: met betrekking tot **eenoudergezinnen**. Zie: http://www.raadvandegelijkekansen.be/nl/publicaties/onze-adviezen?p=2#a_container (dit advies werd door de Vrouwenraad voorbereid)